

TELEFONUNDERSØKELSE AV KUNNSKAP OM OG HOLDNINGER TIL MATTRYGGHET 19.-30. mars 2007

Rapport utarbeidet for
Mattilsynet

av Erik Dalen

8. mai 2007

Postadresse: Boks 9143 Grønland, 0133 Oslo
Kontoradresse: Christian Krohgs gate 1
Telefon: 22 95 47 00, faks: 22 95 47 01
E-post: firmapost.norge@synovate.com
<http://www.synovate.no>

Innhold

INNLEDNING	1
OPPSUMMERING OG HOVEDKONKLUSJONER.	3
KOMMENTARER TIL RESULTATENE	5
BEKYMRINGER I DAGENS SAMFUNN (Tabell 1-3)	5
BRUK AV MERKING PÅ PAKNINGEN TIL MATVARER (Tabell 4-5)	14
MERKING AV MATENS OPPRINNELSESSTED (Tabell 6-7)	16
BEKYMRINGER FOR MATEN (Tabell 8-9)	18
INFORMASJONSKILDER (Tabell 10-11)	25
KUNNSKAP OM OG HOLDNINGER TIL KONTROLL AV MATVARER (Tabell 12-15)	27
BEKYMRINGER FOR MATEN I FREMTIDEN (Tabell 16-20)	34
HVILKEN IMPORTERT MAT ER TRYGG Å SPISE? (Tabell 21-22)	39
TILLIT TIL INFORMASJON FRA ULIKE HOLD (Tabell 23)	43
VIRKELIGHETSOPPFATNING (I) - SANNSYNLIGHET FOR Å BLI SYK AV MA- TEN (Tabell 24)	46
VIRKELIGHETSOPPFATNING (II) - HVOR SYK KAN MAN BLI AV MATEN? (Tabell 25)	49
HOLDNINGER TIL PÅSTANDER (Tabell 26.1-7)	53
HAR MAN BLITT SYK AV MAT I NORGE? (Tabell 27)	60
TABELLER	62
Feilmarginer ved rent lotterisk utvalg	63

INNLEDNING

Etter oppdrag fra Mattilsynet har Synovate MMI gjennomført denne undersøkelsen for å kartlegge nordmenns kunnskaper om og holdninger til en rekke generelle spørsmål om mat og matrygghet. Undersøkelsen er en repetisjon av de fleste spørsmålene som inngikk i tilsvarende undersøkelser som ble gjennomført på samme tidspunkt i 1997, 1998, 2000 og 2002 for Landbruksdepartementet. I april 2004 og i mars 2005 og 2006 ble undersøkelsen gjennomført med Mattilsynet som oppdragsgiver. I og med at spørsmålene, målgruppedefinisjonen og gjennomføringsmetoden er identiske i de åtte undersøkelsene, er resultatene direkte sammenlignbare. Eventuelle forskjeller i observasjoner på samme spørsmål kan følgelig tolkes som et uttrykk for endringer i holdninger eller adferd som har funnet sted i periodene mellom undersøkelsene.

Spørsmålene som ble stilt fremgår av vedlagte spørreskjema, etter tabellene.

Undersøkelsen ble gjennomført som en spesialundersøkelse pr. telefon i perioden 19.-30. mars 2007 da vi intervjuet et landsrepresentativt utvalg bestående av netto 444 menn og 558 kvinner over 15 år, tilsammen 1002 gjennomførte intervju med personer som bor i husstander med telefon. Ca. 800 intervju ble gjennomført med fastlinje telefon og ca. 200 med mobiltelefon, slik at vi også sikret deltagelse av personer som bor i husholdninger med kun mobiltelefon.

Ved resultatberegningen er det foretatt veiing med hensyn til kjønn, alder, kombinasjon av fem landsdeler (Oslo, Østlandet ellers (tom. Aust-Agder), Vestlandet (Vest-Agder - Sogn og Fjordane), Midt-Norge (Møre og Romsdal - Nord-Trøndelag) og Nord-Norge) og fire kommunetyper (primærnæringskommuner, industrikommuner, mindre tjenesteytingskommuner og store kommuner). Dette gjøres for at sammensetningen av utvalget med hensyn til disse faktorene skal være korrekte i henhold til offisiell statistikk ved resultatberegningene. Dette reduserer virkninger av eventuelle utvalgsskjevheter. I utvalgsbeskrivelsen som fremgår av tabellhodene, gjengis fordelingene før og etter veiing.

Fordi dette er en utvalgsundersøkelse, er resultatene beheftet med usikkerhet. Denne usikkerheten kan imidlertid beregnes. Vedlagt bakerst i rapporten finnes en tabell over feilmarginer ved forskjellige utvalgsstørrelser og observasjonsnivåer. Her kan man finne hvor store forskjellene mellom svarene i forskjellige kolonner i tabellene bør være for å være reelle. Som en tommelfingerregel bør forskjeller i totalkolonnen være større enn 2-3 prosentpoeng, og innen undergrupper større enn 5-6 prosentpoeng for å kunne tillegges noen betydning.

Tabellsamlingen inneholder svarfordelingene på spørsmålene i utvalget som helhet, og i undergrupper for kjønn, alder, familieinntekt, landsdel og kommunetype. I tillegg har vi sortert svarene etter tilhørighet til kvadrantene i Norsk Monitor, etter grad av bekymring for fremtiden, etter politisk partisypati og etter om man ønsker norsk medlemskap i EU eller ikke. Hver tabell går over 2 sider.

Gjennom planleggingen og gjennomføringen av denne undersøkelsen har Turid Ose vært kontaktperson i Mattilsynet. Ansvarlig for planlegging, analyse og rapportering i MMI er direktør Erik Dalen.

OPPSUMMERING OG HOVEDKONKLUSJONER.

Som man vil kunne lese av nedenstående kommentarer og av tabellverket, gir denne undersøkelsen signaler om en rekke viktige trekk ved folks holdninger til mat og mattrygghet. Her skal vi liste opp noen av de viktigste trekk ved resultatene, men understreker at materialet sikkert vil gi grunnlag for en rekke andre konklusjoner for andre som setter seg inn i det, og som har en annen bakgrunn for vurderingene enn det vi har.

1. Utrygghet knyttet til mat kommer langt bak i rekken av ting i tilværelsen som nordmenn bekymrer seg for og holder seg stabilt lav. En andel på 36% uttrykker riktignok bekymring for genmodifisert mat, men det behøver ikke være av hensyn til egen helse. Derimot er det bare 22% som er bekymret for råvarene maten er laget av og 19% for å bli syke av maten de spiser. På denne bakgrunn vil vi konkludere med at snaut 1/5 av befolkningen er meget eller ganske bekymret for mattryggheten. Dette er langt tilbake for kriminalitet / vold som bekymrer mer enn halve befolkningen. Vi har hatt en nedgang siste året i andelen som er bekymret for maten de spiser.
2. En stabil andel av befolkningen på nær 2/3, leser merkingen på pakningen til matvarer før de kjøper dem. Informasjon om holdbarhetsdato, råvarer/ ingredienser, fettinnhold og tilsetningsstoffer er det man har mest nytte av.
3. Bare 5% svarer at de ofte er usikre på om det er trygt å spise noen matvarer. Dette bekrefter det lave bevissthetsnivået rundt dette temaet. Bevissthetsnivået er stabilt gjennom de senere år.
4. Når vi spør om bekymring for risiki knyttet til mat i Norge, viser årets måling et stigende bekymringnivå for de forhold vi spør om, sammenlignet med fjorårets måling. 52% av befolkningen er meget eller ganske bekymret for miljøgifter, mens 44% er bekymret for hormoner og andre vekstfremmende stoffer, og 40% for bakterier og andre smittestoffer. 40% er også bekymret for plantevernmidler. Skrapesyke og kugalskap / BSE bekymrer hhv. 23% og 16% av befolkningen, men dette føyer seg også inn i en oppadgående trend siden i fjor.
5. 38% av befolkningen mener de ville søkt informasjon om en viss type mat er trygg å spise på internett. 36% oppgir at de har søkt informasjon om mat på internett. Vi ser at internett har fått økt betydning siden i fjor.

6. Det er en stabilt og meget utbredt oppfatning at en stor del av maten som omsettes i Norge blir kontrollert og kontrollert skjer oftest med stikkprøver. 51% av befolkningen mener kontrollen er god nok, en nedgang fra 57% som vi målte i fjor. Folk har et optimistisk syn på at kontrollen er blitt bedre enn før.
7. Det er nå 42% som mener at det vil bli større grunn til å bekymre seg for maten i fremtiden. Over tid ser det ut til å ligge stabilt på dette nivået. Viktigste årsaker til denne bekymringen er forventninger til økt import av mat og dårligere kontroll av mat fra utlandet. Videre ser vi derfor at mange (41%) er skeptiske til økt import av mat. Også denne andelen legger stabilt på samme nivå over tid.
8. Vin, frukt, grønnsaker og ost er de varer som flest nordmenn mener er trygge å spise om de er importert fra utlandet. Færrest mener det er trygt å spise egg og kylling. Stadig flere mener imidlertid at de importerte matvarene er trygge å spise.
9. Det er utbredt tillit til alle statlige institusjoner som kan informere om mat er helsefarlig eller ikke. Mattilsynet, Forbrukerrådet og Folkehelse ligger på topp foran Veterinærinstituttet og Ernæringsrådet/ Sosial- og helsedirektoratet. Denne tilliten bør opprettholdes og Mattilsynet bør eksponeres sterkt som autoritet dersom krisesituasjoner med maten oppstår.
10. Sammenholder vi folks syn på hvor stor faren er for å få helseskader eller smitte av maten man spiser med oppfatningene om sannsynligheten for å bli syk, er det liten tvil om at bakterier og andre smittestoff i maten, f.eks. salmonella, mat som er utsatt for radioaktiv bestråling, mat med mye sukker og fisk med rester av miljøgifter fremstår som trusler som gir alvorlig sykdom og som det er stor fare for å bli utsatt for.
11. Det ser ut til at en synkende andel mener det er lite man kan gjøre for å unngå utrygg mat i Norge. De som har denne holdningen utgjør nå 54% av den voksne befolkning mot 60% i 2006.
12. 35% tviler på at myndighetene viser åpenhet om mat som er utrygg å spise. Dette er en betydelig økning fra 27% i fjor.
13. 27% har opplevd å bli syke av mat de har spist i Norge.
14. Bekymringer for maten og behandlingen av maten går ofte sammen med bekymringer for fremtiden generelt. Det er visse forskjeller mellom undergrupper i befolkningen, mest gjennomgående er at kvinner er mer bekymrede og pessimistiske enn menn.

KOMMENTARER TIL RESULTATENE

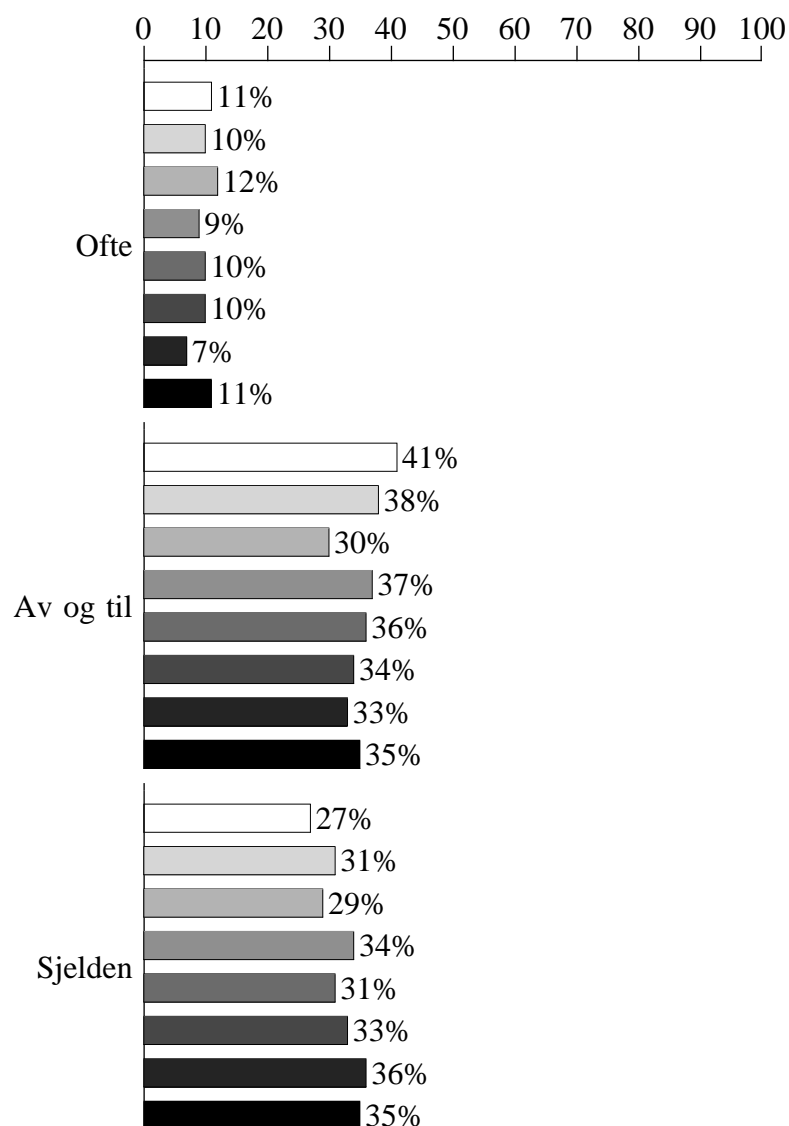
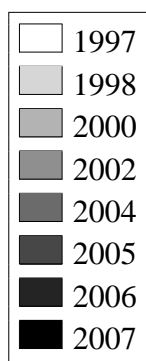
I det følgende skal vi gi endel kommentarer til resultatene ledsaget av grafikk som gjør hovedtallene lett tilgjengelige uten å gå til tabelldelen. Vi vil kommentere hovedtallene og fordelingene i hele utvalget, samt forskjeller mellom undergrupper av spurte som vi tror kan være viktige for vår oppdragsgiver. Videre vil vi selvsagt legge vekt på endringer i holdninger og adferd i løpet av den perioden som er gått siden forrige undersøkelse, slik vi kan lese ut av resultatene.

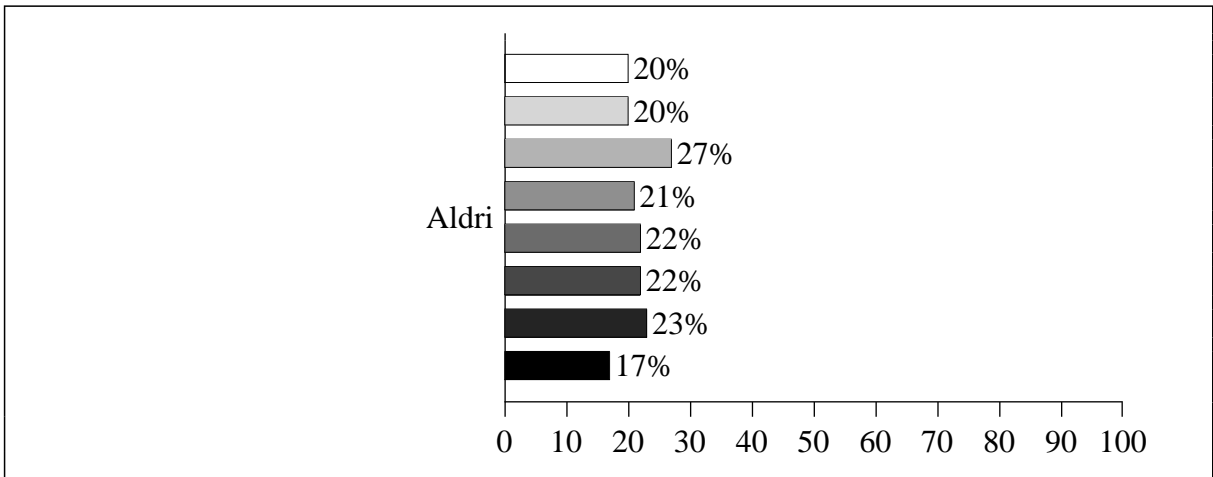
BEKYMRINGER I DAGENS SAMFUNN (Tabell 1-3)

Den innledende del av denne undersøkelsen dreide seg om folks generelle bekymringer for ulike forhold i tilværelsen og samfunnet. Disse spørsmålene var først og fremst ment som en kartlegging av den bakgrunn vi skal vurdere folks bekymringer for maten mot. Derfor har vi først målt generelt bekymringsnivå og deretter hvilke forhold man er bekymret for. Til slutt måler vi bekymring for ulike konkrete forhold, deriblant for maten, slik at vi får frem en rangering av forholdene etter grad av bekymring. Vi skal referere og kommentere resultatene i den rekkefølge spørsmålene ble stilt.

Nordmenn ser ut til å være et folk der bekymringer for fremtiden er ganske utbredt. Mens 11% av befolkningen bekymrer seg ofte for hva som kommer til å skje med dem i fremtiden, er det 35% som bekymrer seg av og til. Derved er det 46% av befolkningen som bekymrer seg. Sett i forhold til tidligere undersøkelser, kan det imidlertid se ut til at bekymringsnivået er stabilt over lang tid, kanskje svakt stigende gjennom de siste 12 måneder.

Vil du si at du bekymrer deg ofte, av og til eller sjelden for hva som kommer til å skje deg i fremtiden, eller er du aldri bekymret for fremtiden?

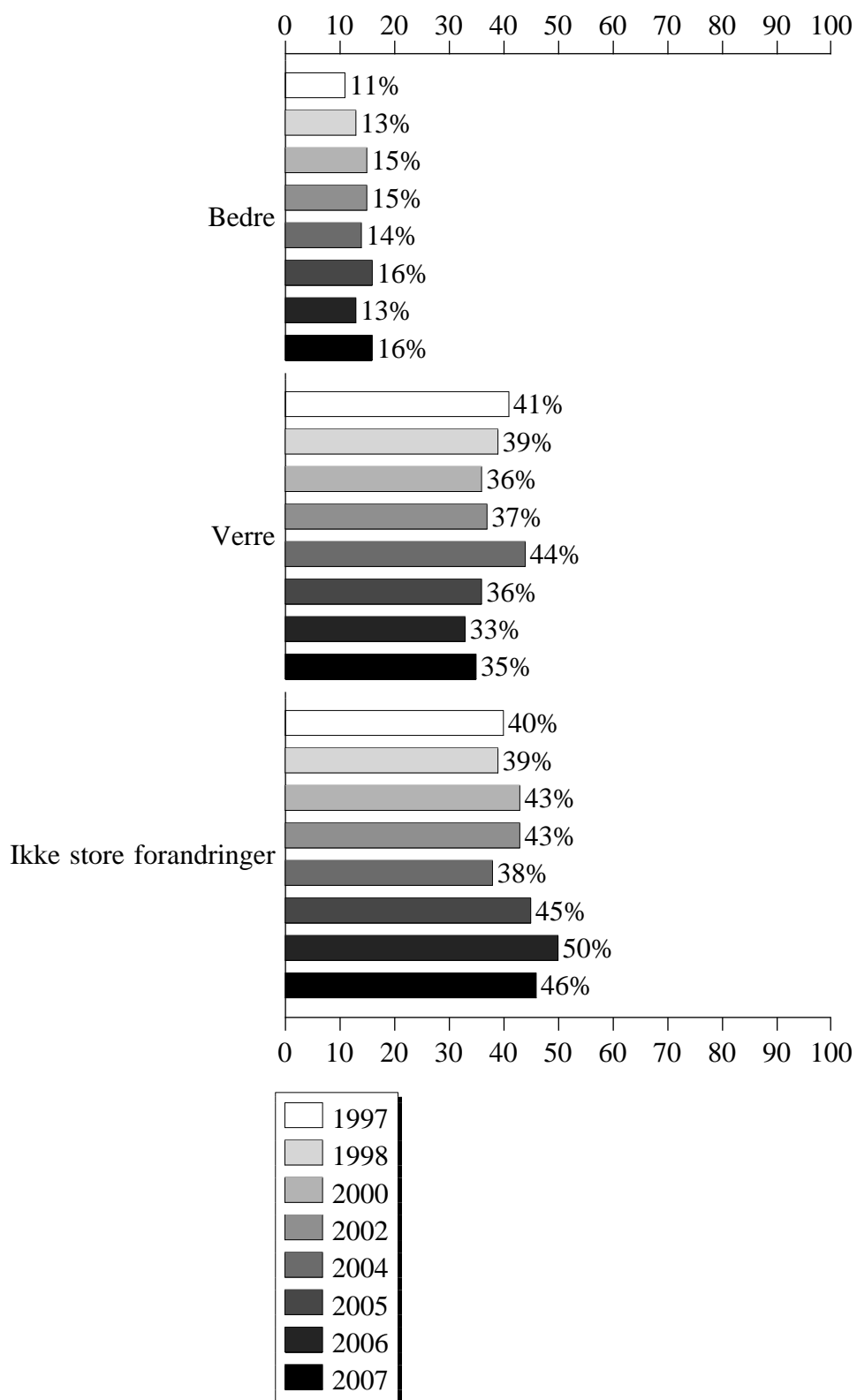

Selv om det generelle bekymringsnivået er noenlunde stabilt, er det klart høyere blant kvinner enn blant menn. Mens 40% av mennene bekymrer seg ofte eller av og til, er denne andelen 53% blant kvinner. Denne forskjellen ville vi forvente utifra vårt kjennskap til den tradisjonelle tendensen kvinner har til å føle omsorg og ansvar for omgivelsene i større grad enn menn. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom resultatene fra Norsk Monitor, der kvinner scorer høyere enn menn på verdier som miljøvern, fellesskap, nærhet og helse.

Vi har ved tidligere undersøkelser funnet at det var systematisk forskjell i bekymringsnivå etter alder på den måten at de eldste bekymret seg betydelig mindre for fremtiden enn de yngre. Dette merker vi også i årets undersøkelse. 42% av folk over 60 år bekymrer seg ofte eller av og til, mens denne andelen er 56% blant unge i alderen 15-24 år. Dette er signifikante forskjeller. Hverken bosted eller monitorkvadranter de spurte tilhører, har forklaringsgrad av betydning på hvor bekymret man er. Sett i forhold til partisympati, finner vi at Venstres og SVs velgere skiller seg ut ved å være mer bekymret enn gjennomsnittet.

Et tilsvarende bekymringsfullt fremtidsbilde får vi når vi spør folk om de tror det vil bli bedre eller verre å leve i fremtidens samfunn. Som vi ser av diagrammet nedenfor, er det bare 16% som tror det blir bedre å leve i fremtidens samfunn, mens 35% mener det vil bli verre. Over tid er det liten endring i svarene på dette spørsmålet. Vi ser riktignok at det er litt flere som svarer både "bedre" og "verre" enn i fjor, mens færre svarer "ikke store forandringer" (46%). Følgelig kan vi si at også på dette spørsmålet vitner resultatene om stabile holdninger.

Hvordan tror du samfunnet vil utvikle seg i fremtiden? Vil det bli bedre eller verre å leve i, eller tror du det ikke blir så store forandringer?

Det er vel neppe overraskende at svarene på dette spørsmålet delvis følger svarene på det forrige. Menn er mer optimistiske enn kvinner. For et år siden så vi en påfallende tendens i forhold til alder, idet andelen som mente det vil bli verre økte ved stigende alder. Dette er tydelig også i årets undersøkelse. Det kan derved se ut til at de yngste (15-24 år) kanskje vurderer sin situasjon idag som tildels vanskelig, slik at utviklingen fremover trolig vil bli til det bedre. De eldre som med mindre sannsynlighet skal delta i fremtiden, vil trolig være preget av nostalgi i større grad enn de unge, og spår derved kanskje en dystre fremtid. 44% av de som er over 60 år mener at samfunnet vil utvikle seg til det verre, samme som vi målte for et år siden.

Ser vi svarene i forhold til monitor-kvadrantene, får vi et inntrykk av at det er alder som virker inn på svarene i sterkere grad enn verdiprioriteringene. De tradisjonsorienterte kvadrantene er mer pessimistiske enn de moderne orienterte.

Når vi ser svarene i forhold til partivalg, kommer det frem at de mest optimistiske på dette spørsmålet er Høyres og Venstres velgere, mens KrFs velgere er mest pessimistiske.

Etter å ha målt det generelle bekymringsnivået som viser oss at drøye 1/3 av befolkningen tror det blir verre i fremtiden, ønsket vi å nærme oss det som er undersøkelsens egentlige siktemål: å måle bekymring for maten vi spiser. I den neste spørsmålssekvensen konkretiserte vi saker man kan være bekymret for, hvoretter vi spurte om graden av bekymring. Svarene skulle avgis i henhold til en 4-skala som ser slik ut:

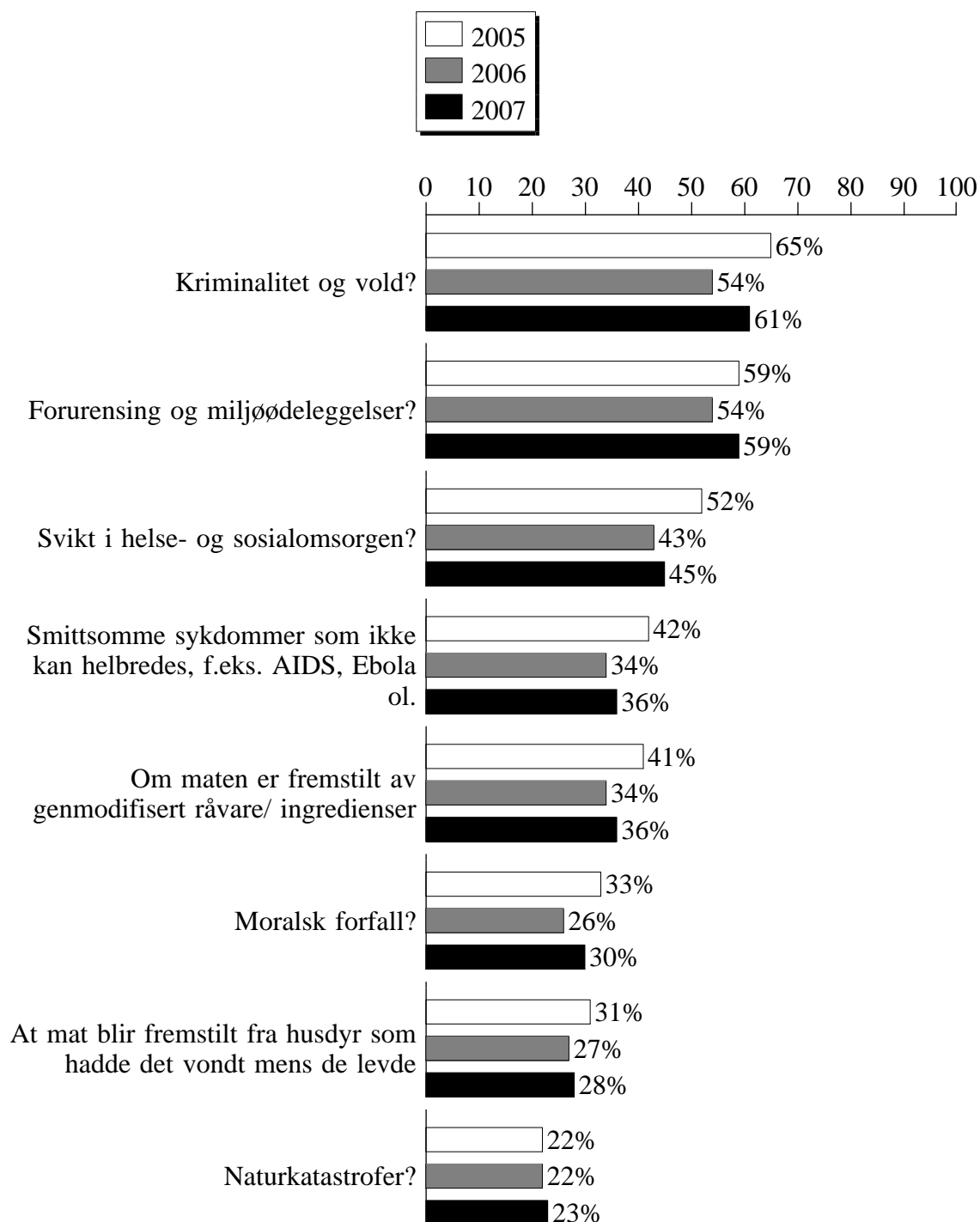
- 1 = Meget bekymret**
- 2 = Ganske bekymret**
- 3 = Litt bekymret**
- 4 = Ikke bekymret**

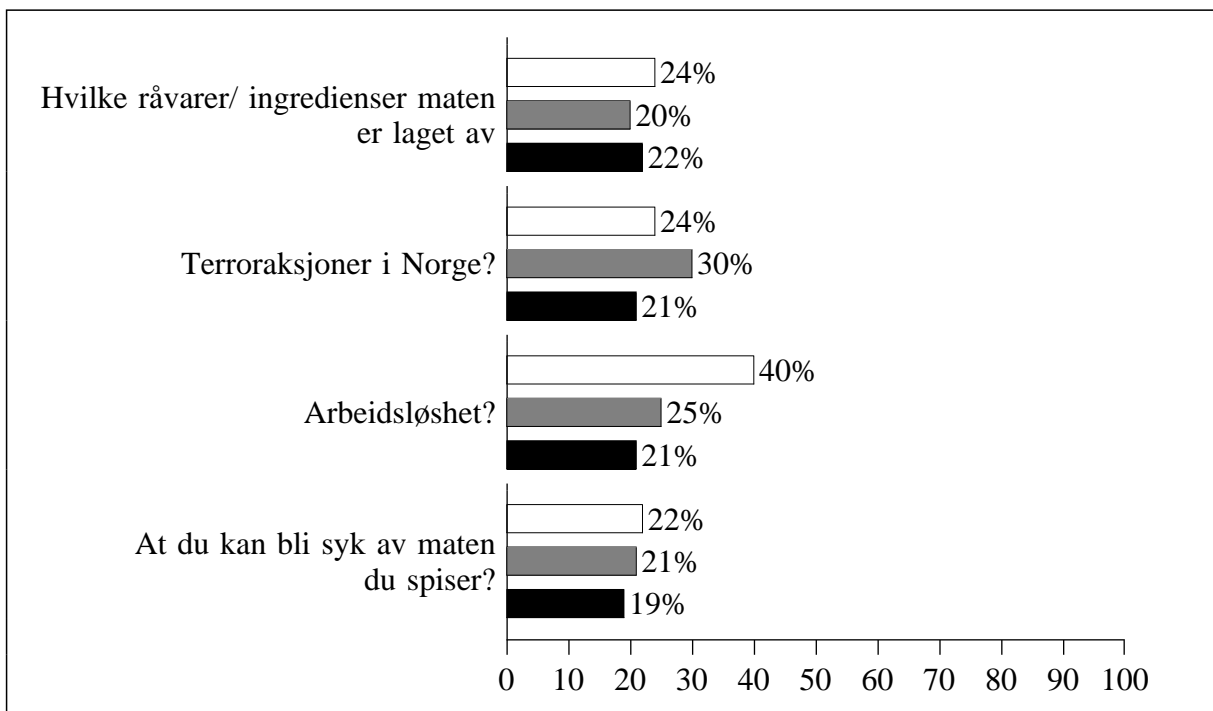
Hensikten med dette spørsmålet var å sette bekymringen for utrygghet ved maten man spiser i forhold til utryggheten ved en del andre grunner til bekymring i det moderne samfunn. De sakene som det ble spurt om ble opprinnelig plukket ut av Landbruksdepartementet og MMI i fellesskap.

Nedenfor er det en grafisk oversikt som viser de årsakene til bekymring som det ble spurt om. Søylene viser summen av andelen som er meget eller ganske bekymret, og er rangert etter andelen i 2007 som mener at de er bekymret for den enkelte årsak. Av plassmessige årsaker har vi utelatt tallene for 1997, 1998, 2000, 2002 og 2004.

Nå skal jeg lese opp noen ting som folk kan være bekymret for. For hver av disse sakene ønsker jeg å vite om du er meget bekymret, ganske bekymret, litt bekymret eller ikke bekymret i det hele tatt.

**** Andel som svarer meget + ganske bekymret ****

Ovenstående diagram viser at det stort sett er de samme tingene som flest er bekymret for som vi har påvist tidligere. Kriminalitet og vold (61%) og forurensing og miljøødeleggelser (59%) kommer ut som det flest er meget eller ganske bekymret for. Det har tidligere vært betydelig nivåforskjell mellom disse to, men andelen som er bekymret for kriminalitet og vold har gått noe ned de senere år. Det er ikke så lett å si hva dette kommer av, men det kan kanskje ha sammenheng med at politiet har fått større midler til å bekjempe kriminalitet og at folk ser at kriminelle oftere enn før må stå til rette for gjerningene sine. Andelen som er bekymret for forurensing og miljøødeleggelser er stabil. På et noe lavere nivå, finner vi svikt i helse- og sosialomsorgen (45%). Også for denne faktoren har vi sett nedgang, men nivået i år er på linje med det vi målte i 2005. Vi målte også en nedgang i andelen bekymrede for de to neste faktorene, nemlig for smittsomme sykdommer som ikke kan helbredes, f.eks. AIDS og Ebola o.l. og for at maten er fremstilt av genmodifiserte råvarer / ingredienser. Det er nå 36% som er bekymret for disse to og dette er en justering opp med ubetydelige 2 prosentpoeng.

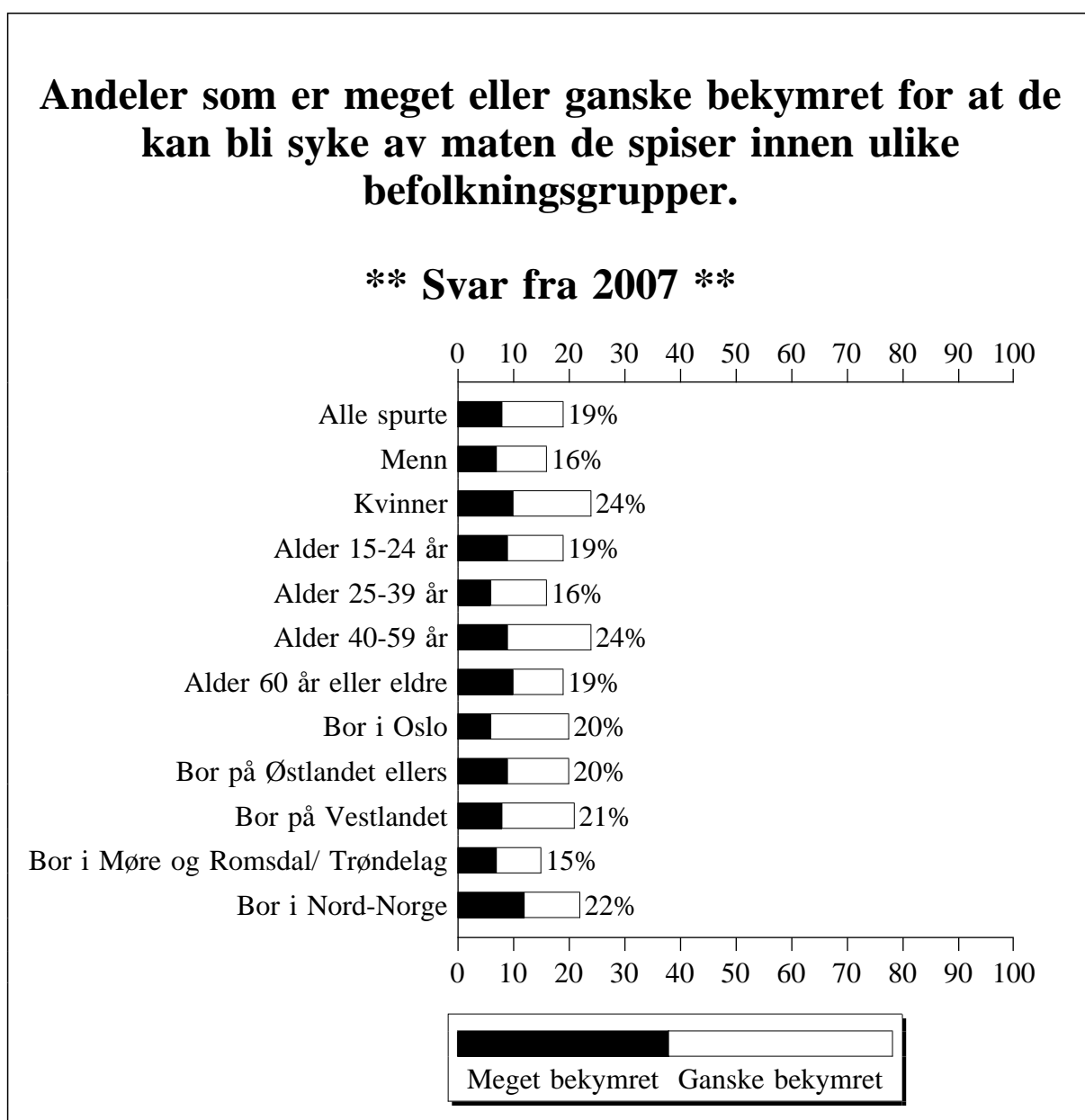
Det er interessant å se at andelen som er bekymret for terroraksjoner i Norge, har gått ned det siste året fra 30% til 21%. Andelen som er bekymret for moralsk forfall har gått opp fra 26% til 30%. Arbeidsløshet bekymrer færre og færre, trolig som en følge av de gode konjunkturer som har preget norsk økonomi siden forrige måling. Arbeidsløshet er det hele 19 prosentpoeng færre som er bekymret for nå i forhold til det vi fant for to år siden. I tillegg var det en nedgang på 6 prosentpoeng mellom 2004 og 2005. En slik endring må man forvente når forholdene i norsk økonomi er så positive som de er for tiden.

De sakene som hadde direkte med vårt tema å gjøre, om maten er fremstilt av genmodifisert råvare/ ingredienser (36%), at mat blir fremstilt fra husdyr som hadde det vondt mens de levde (28%) og at du kan bli syk av maten du spiser (19%) kommer henholdsvis midt på treet og langt ned på listen. Det bekrefter at direkte spørsmål om mattrygghet ikke når helt opp

i "konkurransen" om folks bekymring. Når det gjelder genmodifisering, er det heller ikke sikkert at bekymringen gjelder farer knyttet til spørsmål om mattrygghet, all den stund vi tror mange mener at slikt ikke forekommer i Norge, eller at de vet at det er forbudt.

Dersom vi tar utgangspunkt i de 19% som var meget eller ganske bekymret for at man kan bli syk av den maten vi spiser, mener vi at dette er et realistisk mål på hvor utbredt faktisk bekymring for dette temaet er i befolkningen. Andelen er ellers stabil fra forrige måling.

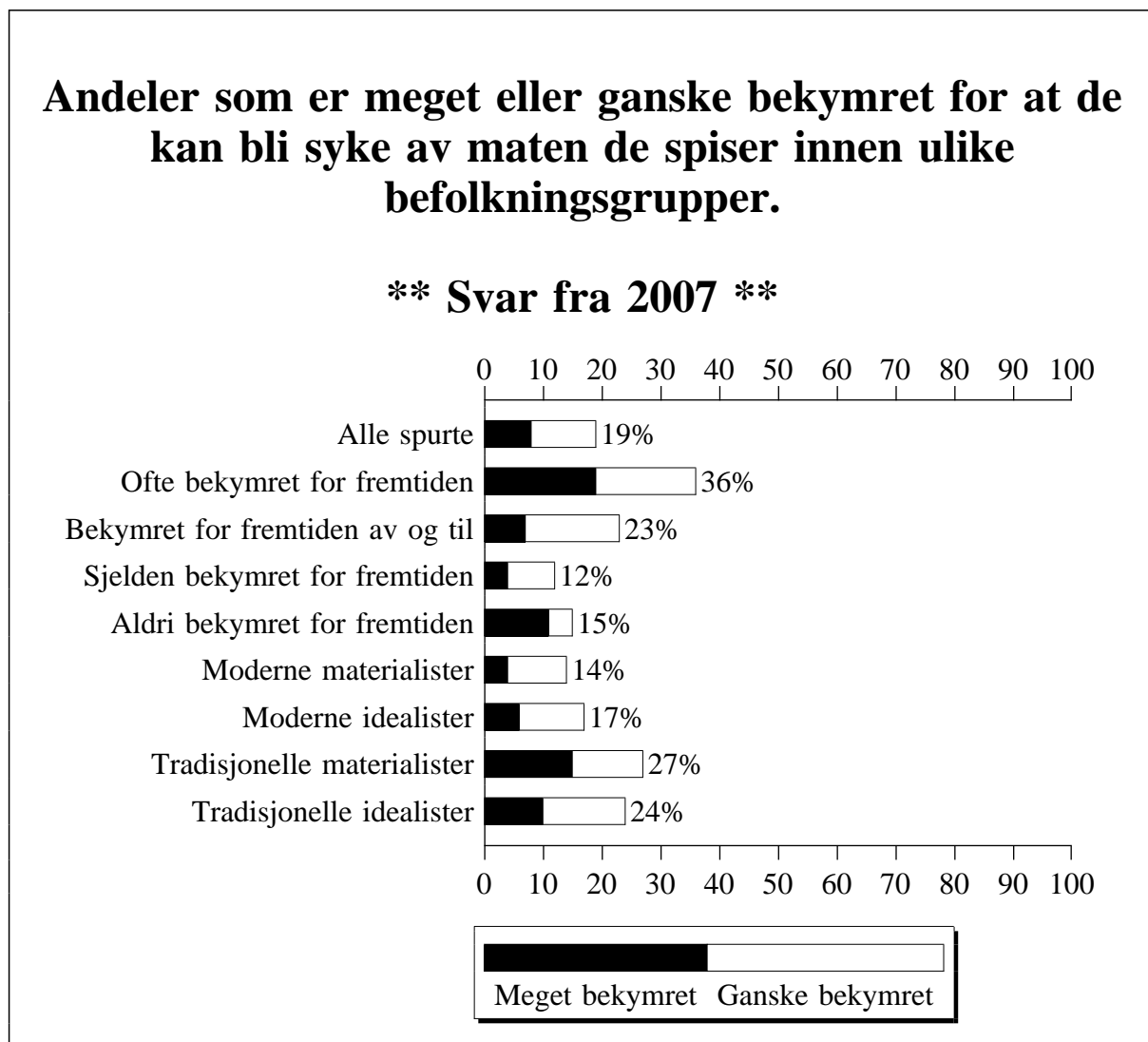
I nedenstående diagram viser vi graden av bekymring for at man kan bli syk av maten man spiser innen ulike deler av befolkningen som vi har analysert svarene fra:

Det går klart frem at kvinner er mer bekymret enn menn for å bli syke av maten de spiser. Mens 16% av mennene er meget eller ganske bekymret, er denne andelen 24% blant kvinnene. Videre ser det ut til at det ikke er forskjeller mellom aldersgruppene, slik vi har

sett tidligere. Det er ikke så store variasjoner i svar mellom folk som bor i forskjellige landsdeler, men lavest andel bekymrede finner vi i Midt-Norge.

Nedenfor ser vi på svarene innenfor andre undergrupper av spurte enn de demografiske.

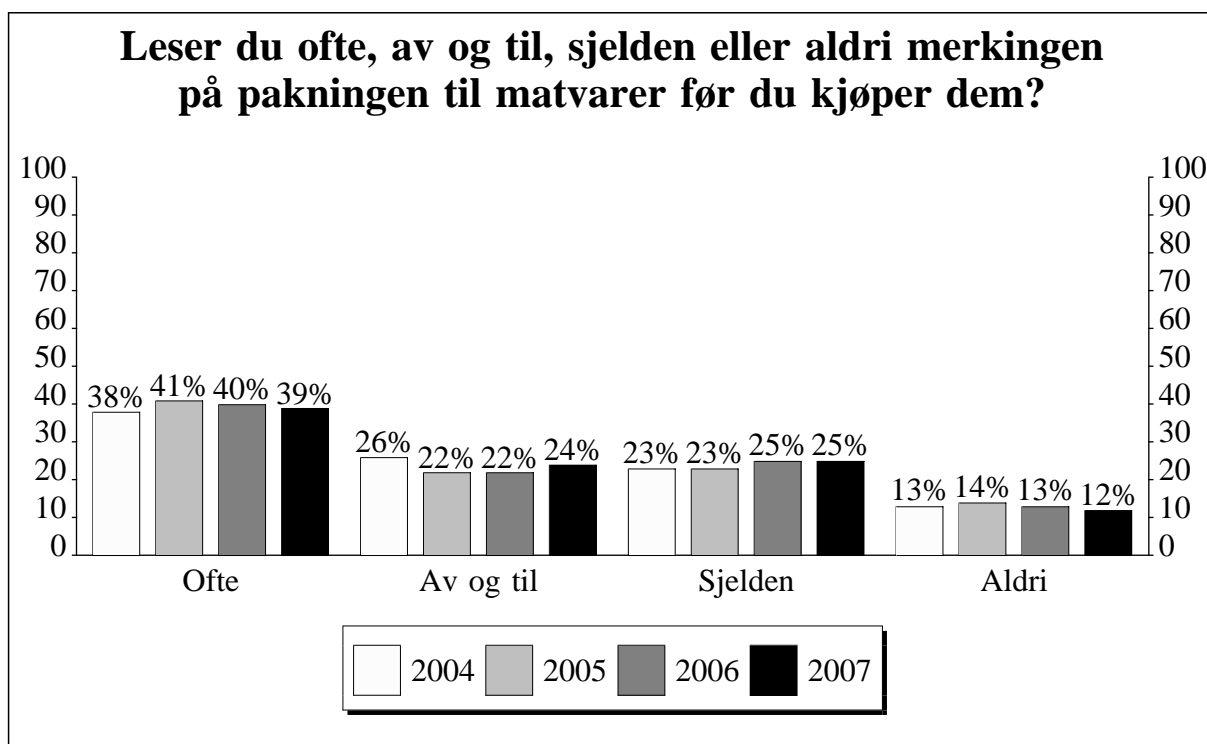
Ser vi svarene i forhold til generell bekymring for fremtiden, finner vi ikke overraskende at det er klar sammenheng mellom bekymringene på de to områdene. Av dette kan vi slutte at bekymring for å bli syk av maten man spiser i betydelig grad er knyttet til generell bekymring for tilværelsens farer og for fremtiden.

Vi ser også at folk som tilhører de tradisjonsorienterte segmentene, er mer bekymret enn de moderne orienterte menneskene.

BRUK AV MERKING PÅ PAKNINGEN TIL MATVARER **(Tabell 4-5)**

En viktig informasjonskilde om hva maten man kjøper i butikken inneholder, er merkingen på pakningen. Her vil det kunne fremgå opplysninger om bla. matens holdbarhet, hvilke stoffer som finnes i varen eller hvor maten kommer fra. Ved hjelp av slike opplysninger kan man tenke seg at bevisste forbrukere vil kunne ta sine forholdsregler dersom de frykter noen av matens egenskaper. De to spørsmålene som inngår i denne sekvensen ble stilt første gang i 1998, men ikke i 1997 eller 2000. Av plasshensyn viser vi svarene fra 2004 til 2007 i nedenstående diagram.

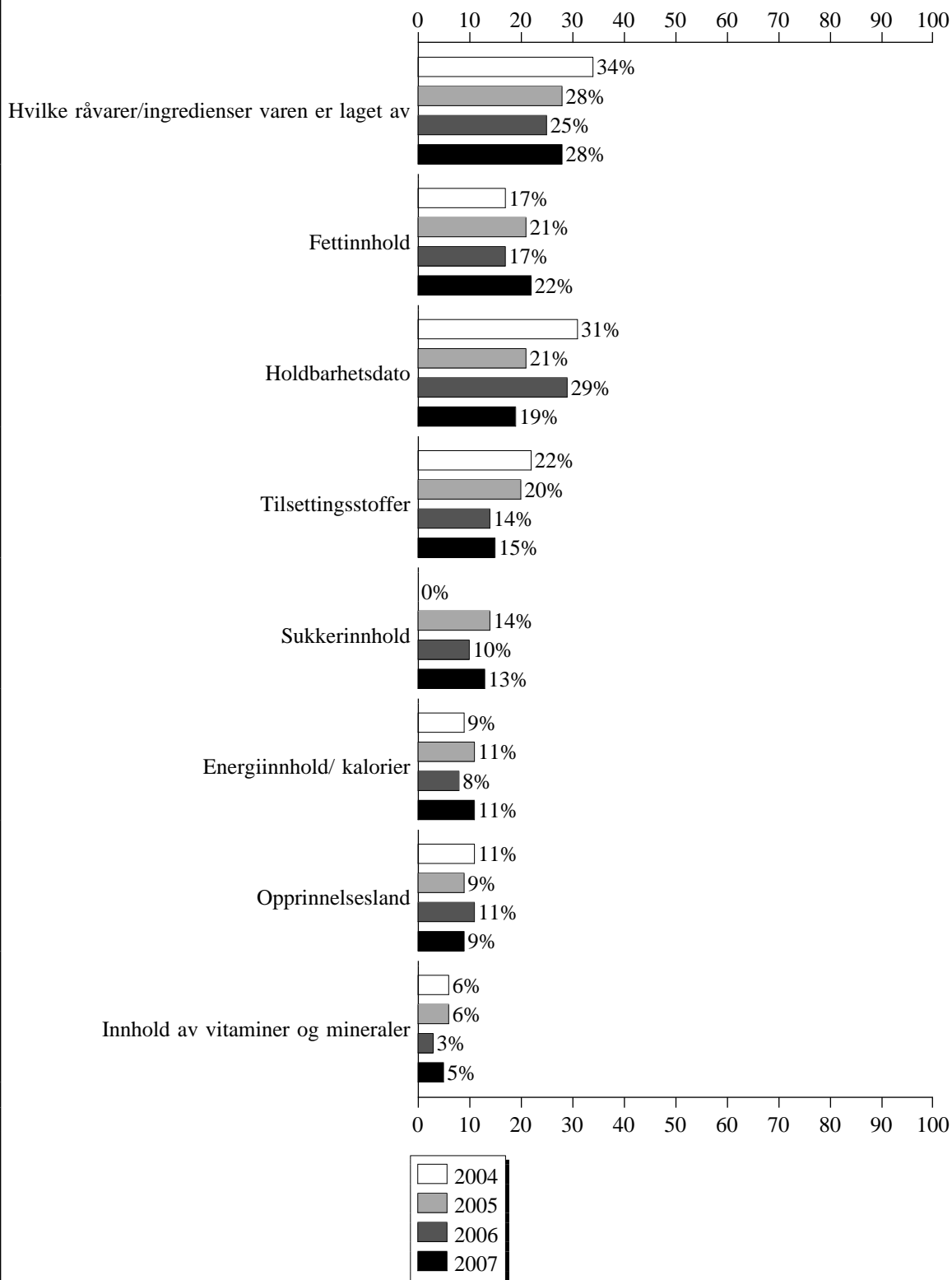
Som vi ser, hevder nesten 2/3 av befolkningen at de leser merkingen på pakningen ofte eller av og til. Dette er like mange som gjorde det i de fire siste målingene.

Som vi kunne vente, leser kvinner (74%) merkingen på pakningene ofte eller av og til mye hyppigere enn menn (50%). Videre finner vi at lesingen øker ved stigende alder. Idealistisk orienterte mennesker leser hyppigere merkingen på pakningen enn materialister, på samme måte som at de som er bekymret for fremtiden leser merkingen hyppigere enn de mer ubekymrede.

Det er tre typer opplysninger som i særlig grad blir lest i merkingen på pakningene. Det er holdbarhetsdato (19%), fettinnhold (22%) og hvilke råvarer/ingredienser varen er laget av (28%). Det ser ut som om færre er opptatt av fettinnhold nå enn for ett år siden.

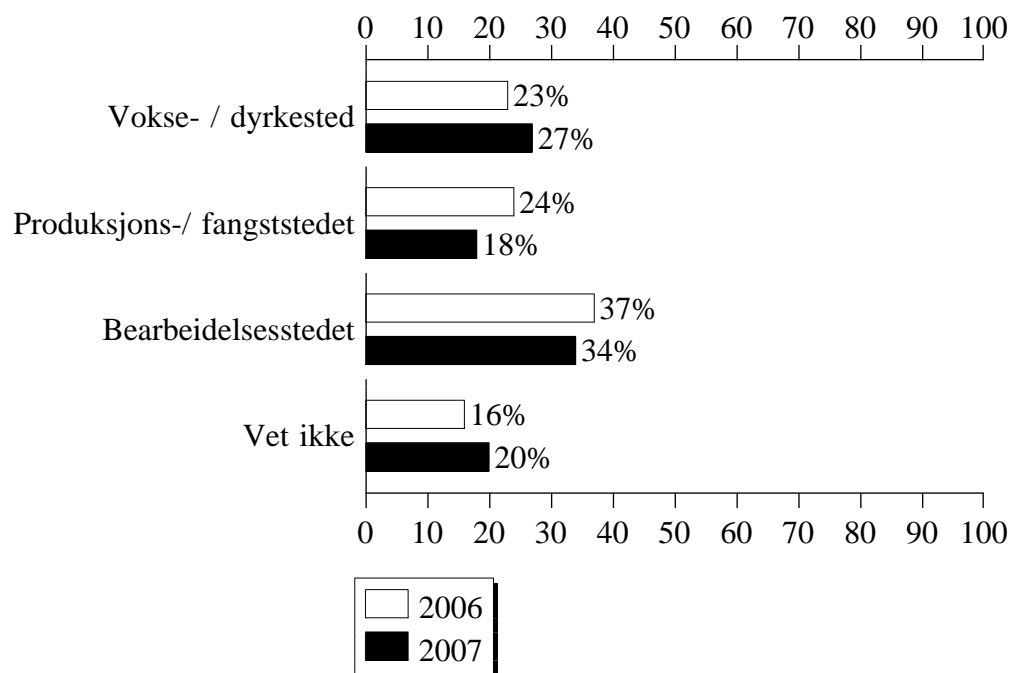
Hvis du leser merkingen på pakningen til matvarer, hvilke opplysninger vil du si du har mest nytte av?

MERKING AV MATENS OPPRINNELSESSTED (Tabell 6-7)

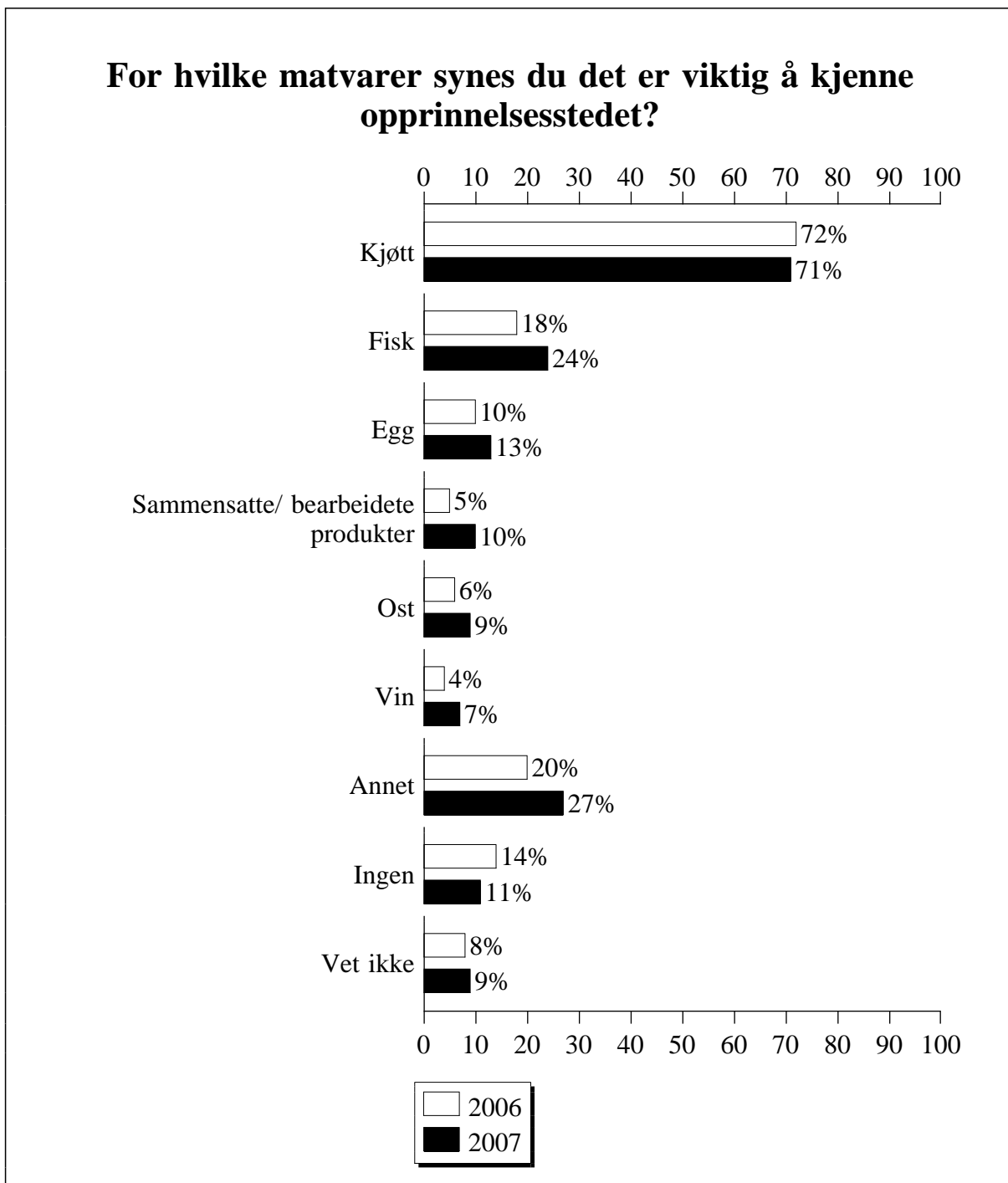
I fjorårets undersøkelse hadde vi med et par nye spørsmål som kartla forhold rundt begrepet opprinnelsessted. Med det første av disse spørsmålene ønsket vi å få en oversikt over hva befolkningen forstår med dette begrepet. Svaralternativer ble lest opp og i nedenstående figur kan vi se at det er svært delte meninger om hva dette er. 27% mener at opprinnelsesstedet er der hvor dyret vokste og levde eller der dyrkingen fant sted. 18% mener at begrepet brukes om det stedet der produksjonen startet, f.eks. slaktestedet eller fangststedet. Noen flere (34%) tror det er et uttrykk for det stedet der bearbeidelsen frem til ferdig produkt fant sted. 20% av de spurte har ikke kunnet svare på spørsmålet. Etter som vi forstår, finnes det ikke noen entydig definisjon fra Mattilsynets side på hva som kan kalles opprinnelsessted. Det vi måler her er folks forståelse eller tolkning av begrepet, og som vi ser, er det svært delte meninger. Med så ulik forståelse av begrepet, vil det være en utfordring å etablere en felles forståelse av hva opprinnelsessted er, uansett om man mener det er et bestemt sted, eller at det kan være alle de stedene som er beskrevet ovenfor.

På noen matvarer oppgis opprinnelsessted på merkingen. Tror du opprinnelsessted er der dyret vokste og levde eller der dyrkingen fant sted, er det der produksjoen startet, f.eks. slaktestedet, eller er det der bearbeidelsen frem til ferdig produkt fant sted?

At opprinnelsesstedet er der hvor bearbeidelsen frem til ferdig produkt finner sted, er det mest oppslutning om ved begge målingene. Dette standpunktet er noe mer utbredt blant menn enn blant kvinner og mer blant unge enn blant eldre.

I neste spørsmål ønsket vi å vite hvilke matvarer man mener er viktig å kjenne opprinnelsesstedet til. I neste figur ser vi at det er særlig for kjøtt mange ønsker slik merking. Hele 71% nevner dette og det er langt foran fisk på andre plass (24%). Egg er det bare 13% som nevner. Ellers ser vi at 11% oppgir at de ikke synes dette trengs for noen matvarer og i tillegg er det 9% som ikke har kunnet oppgi svar på spørsmålet.

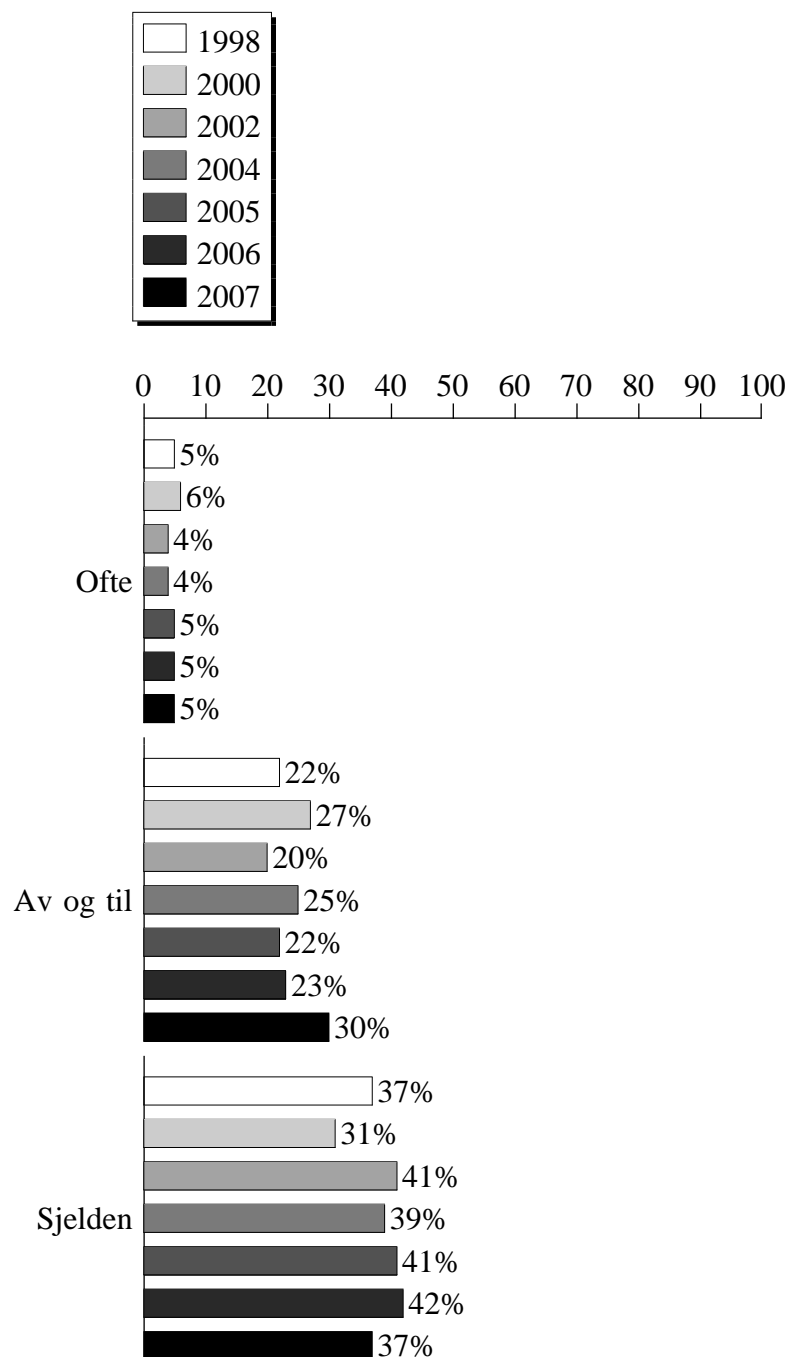
Vi ser at andelene som nevner kjøtt (80%) er signifikant høyere innen monitorsegment 2 (moderne idealister) enn i befolkningen generelt. Også de tradisjonelle idealistene ligger høyere enn de materialistiske segmentene.

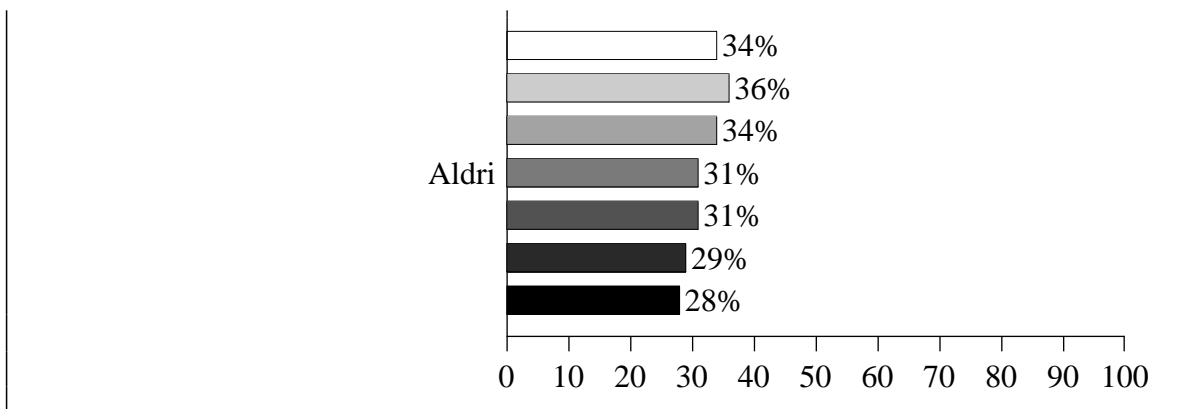
Også etter politisk standpunkt ser vi tydelige utslag. SVs og Venstres velgere nevner kjøtt (79%) oftere enn gjennomsnittet.

BEKYMRINGER FOR MATEN (Tabell 8-9)

I den første del av undersøkelsen kunne vi konstatere at bekymring rundt utrygghet ved maten man spiser ikke er fremtredende i folks totale bekymringsbilde og at den direkte bekymringen for maten ikke på langt nær er like stor som for andre grunner til bekymring. I denne delen av undersøkelsen skal vi fokusere direkte på spørsmål om mattrygghet. Det første spørsmålet bekrefter at bare en liten andel av befolkningen bekymrer seg ofte for om det er trygt å spise noen matvarer.

Hender det ofte, av og til, sjelden eller aldri at du av en eller annen grunn er usikker på om det er trygt å spise noen matvarer?

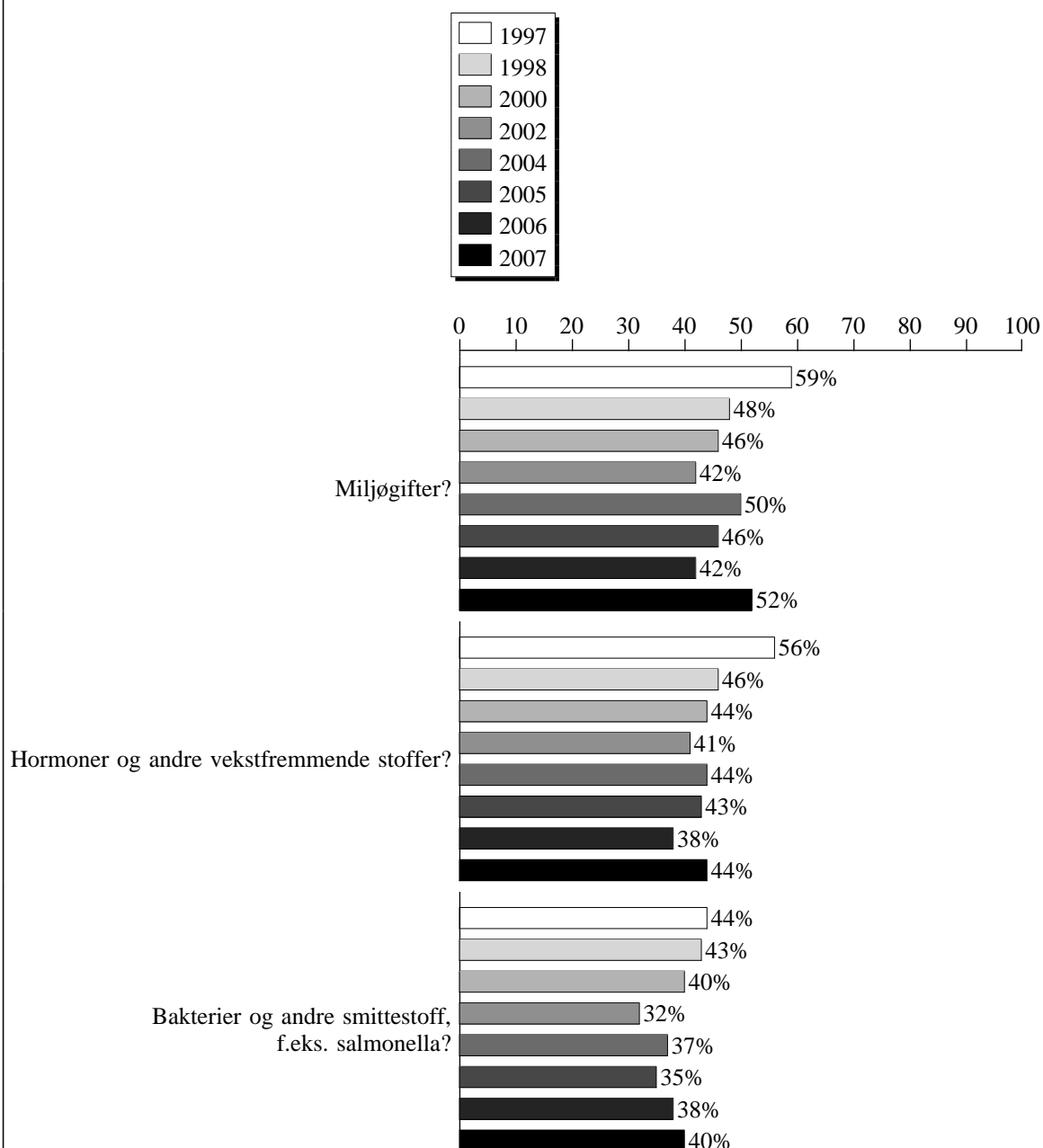
Etter vår mening viser denne svarfordelingen at nordmenns følelse av trygghet for maten de spiser er meget høy og at den er forholdsvis stabil over tid. Riktignok kan det se ut til at andelen som bekymrer seg av og til har steget siden i fjor og at andelen som svarer "aldri" synker, men dette forandrer ikke på helhetsinntrykket av et noenlunde stabilt holdningsleie. Sannsynligvis har dette sammenheng med betydelig tillit til såvel matprodusenter som regelverk og kontrollmyndigheter som ivaretar folks interesser på dette området. Den lille endringen vi finner kan være en langtidsvirkning av fjorårets tilfeller av smitte fra E.coli bakterien som Mattilsynet var på leting etter gjennom hele feltperioden for fjorårets undersøkelse.

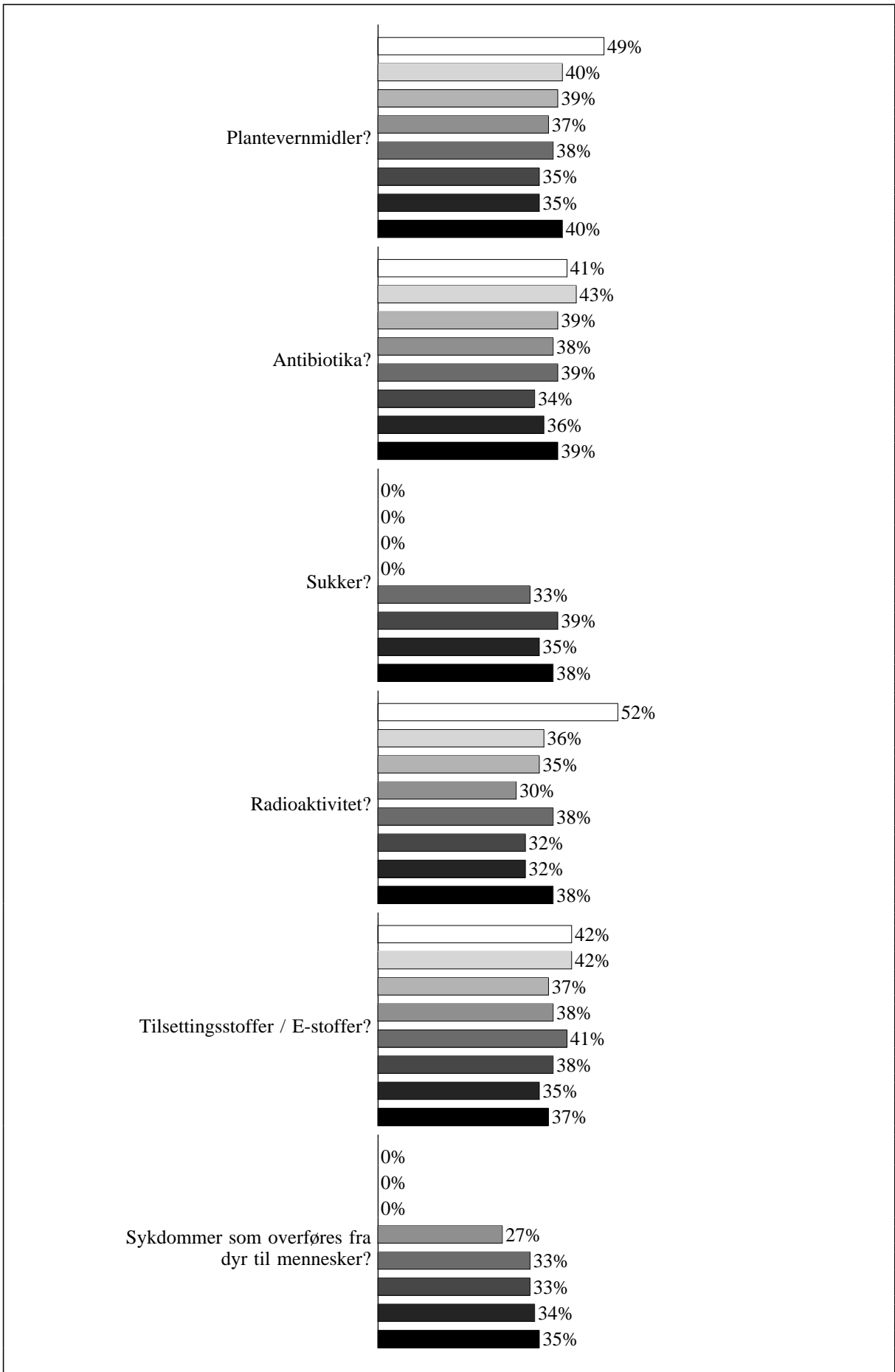
I den grad det finnes utrygghet utover gjennomsnittet, følger svarene det samme mønster som vi har påvist tidligere, ikke minst mønsteret for det generelle bekymringsnivået i befolkningen. Kvinner føler seg oftere usikre på maten enn menn, men heller ikke blant kvinner er det flere enn 6% som ofte er usikre. Som antydnet ovenfor, opplever de som ofte bekymrer seg for fremtiden klart oftere å være usikre på mattryggheten enn de som sjelden bekymrer seg for fremtiden. Igjen får vi altså bekreftet at bekymring for maten vi spiser er en del av virkelighetsbildet til folk som bekymrer seg for det meste. De mer ubekymrede er heller ikke så bekymret for maten de spiser.

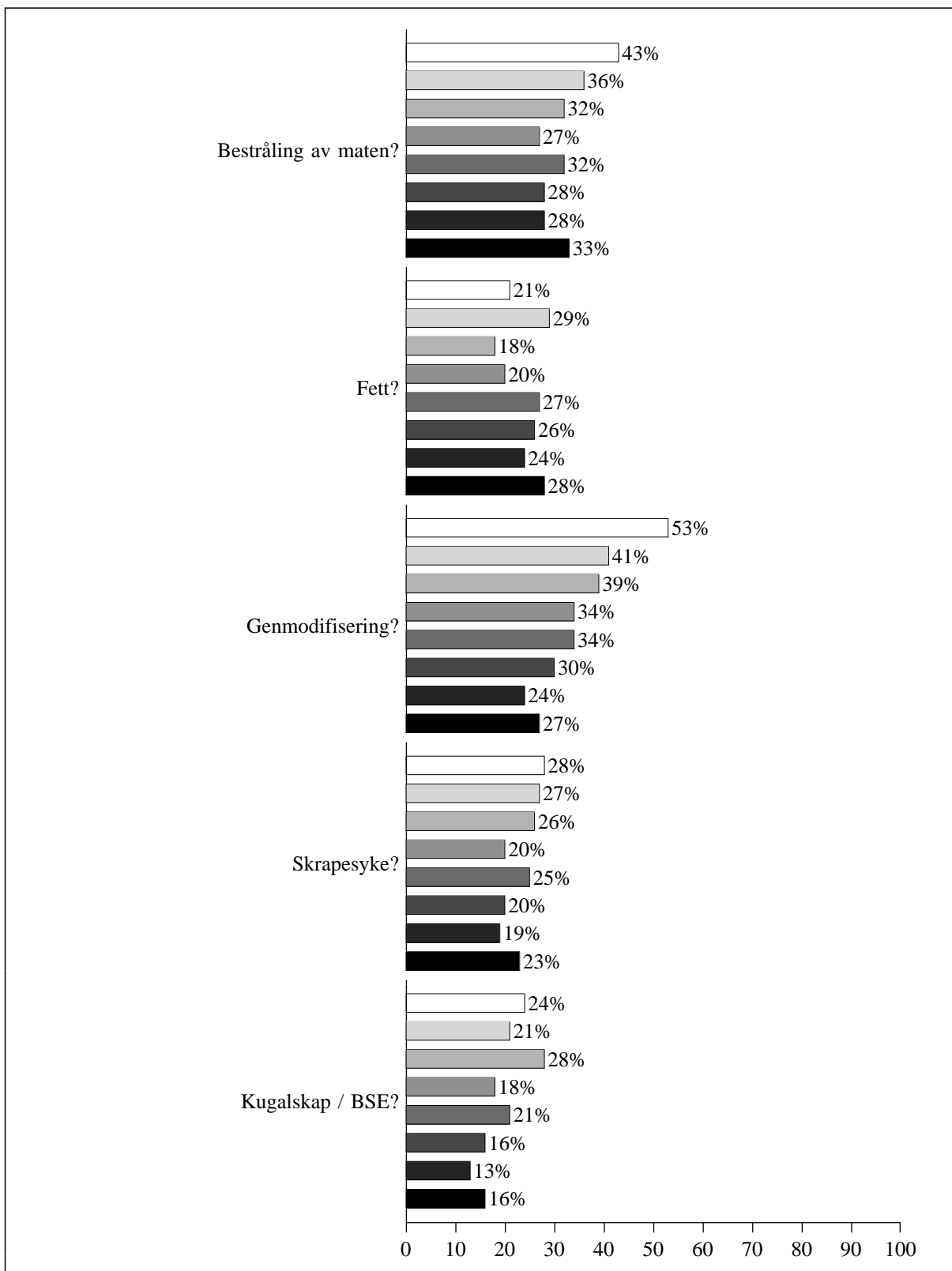
Den mest grundige kartlegging av bekymring for mattryggheten ble målt i det neste spørsmålet. Her leste intervjuerne opp en rekke ting som kan true matsikkerheten, og for hver av dem skulle de spurte uttrykke sin grad av bekymring i henhold til en skala som er beskrevet tidligere. Nedenfor er det en grafisk oversikt som viser graden av bekymring for de tingene det ble spurt om. Søylen viser summen av andelen som er meget eller ganske bekymret, og er rangert etter andelen i 2007 som mener at de er bekymret for den enkelte risiko. Diagrammet går over 3 sider.

Nå skal jeg lese opp noen ting som kan bli oppfattet som risiko knyttet til mat i Norge. For hver av disse tingene ønsker jeg å vite om du er meget bekymret, ganske bekymret, litt bekymret eller ikke bekymret i det hele tatt.

**** Andeler som er meget + ganske bekymret ****

Ovenstående resultater er kanskje overraskende. Mens vi har kunnet konstatere at den generelle bekymringen for maten er noenlunde stabil siden 2006, kan vi registrere at bekymringene for de ulike risiki knyttet til mat i Norge stiger for de fleste av de vi har spurt om. Dette er et brudd med en synkende trend gjennom mange år. Det kan faktisk se ut som om korreksjonene av nivåene bringer oss tilbake til nivåene for 3-4 år siden. Den gang var

nivåene forholdsvis høye etter at vi hadde registrert en oppadgående trend fra 2003. For flere av de farer vi har spurt om, er oppgangen trolig en korreksjon av den nedgang vi har registrert siden 2004, mens i andre tilfeller er nivået nå enda høyere enn den gang. F.eks. miljøgifter som ligger på topp, økte kraftig fra 42% til 50% fra 2002 til 2004, men hadde en nedgang til 42% i fjor. Vi ser i årets undersøkelse at oppgangen er på hele 10 prosentpoeng, men at denne oppgangen ikke bringer oss opp til 1997-nivået da hele 59% var meget eller ganske bekymret for miljøgifter i maten.

På andre plass i rangeringen ovenfor, finner vi "hormoner og andre vekstfremmende stoffer" som 44% er meget eller ganske bekymret for etter en økning fra 38% i 2006. Allikevel er dette ikke høyere enn i 2004 og 2005 og langt under de 56% vi observerte i 1997. "Bakterier og andre smittestoff, f.eks. salmonella" hadde sin laveste andel i 2002 med 32%. Også denne faktoren fikk en økning i 2004, men har ikke gått ned igjen til nivået fra 2002. Vi ligger nå 8 prosentpoeng over dette og det er påfallende at årets undersøkelse viser en hårfin økning siden i fjor. Det kan se ut til at det naturlige nivået er rundt 40% av de spurte så lenge vi ikke opplever noen store katastrofer når det gjelder smittestoffer i Norge. E.coli-smitten i fjor har tydeligvis ikke blitt oppfattet å være truende nok til å ha skapt større frykt enn det vi har målt tidligere år.

En av de mest utbredte bekymringene i 1997 var for radioaktivitet da hele 52% var bekymret. Siden har denne andelen gått ned, helt ned til 30% i 2002. Av ukjente årsaker økte denne til 38% i 2004, men gikk tilbake til 32% i 2005 og 2006. Nå har andelen bekymrede økt igjen, til 38%, men dette er altså langt under nivået i 1997.

Vi vil ellers nevne genmodifisering (27%) og kugalskap / BSE (16%) som begge har hatt betydelig nedgang i andelen bekymrede de siste årene. Dersom vi studerer genmodifisering først, målte vi svært mange bekymrede i 1997 med hele 53%. Denne andelen var på rask vei nedover allerede året etter (41%), og vi har stadig målt lavere nivå. I årets måling måler vi 3 prosentpoeng flere bekymrede for genmodifisering enn i 2006, men dette er et mye lavere nivå enn i tiden før 2005. Ikke like mange har vært engstelig for kugalskap, men vi har en utvikling som er forholdsvis betydelig. Høyeste andel målte vi i 2000 da 28% var bekymret. I fjor var andelen nede i bare 13%, men stiger i år til 16%.

Resultatene her kan selvsagt ikke rokke ved det bildet vi har påvist foran om at bekymringen er passiv, men viser at den er latent hos en ganske stor, men kanskje stigende andel av befolkningen det siste året. Vi vil også understreke at bekymringen for miljøgifter og forurensing som vi vet at mange kan sette i sammenheng med bekymring for maten de spiser, er svært utbredt.

Ser vi på forskjeller i svar mellom undergruppene av spurte, følger svarmønstrene de samme som vi har påvist tidligere, spesielt at kvinner er gjennomgående mer bekymret for de ulike risiki enn menn.

INFORMASJONSKILDER (Tabell 10-11)

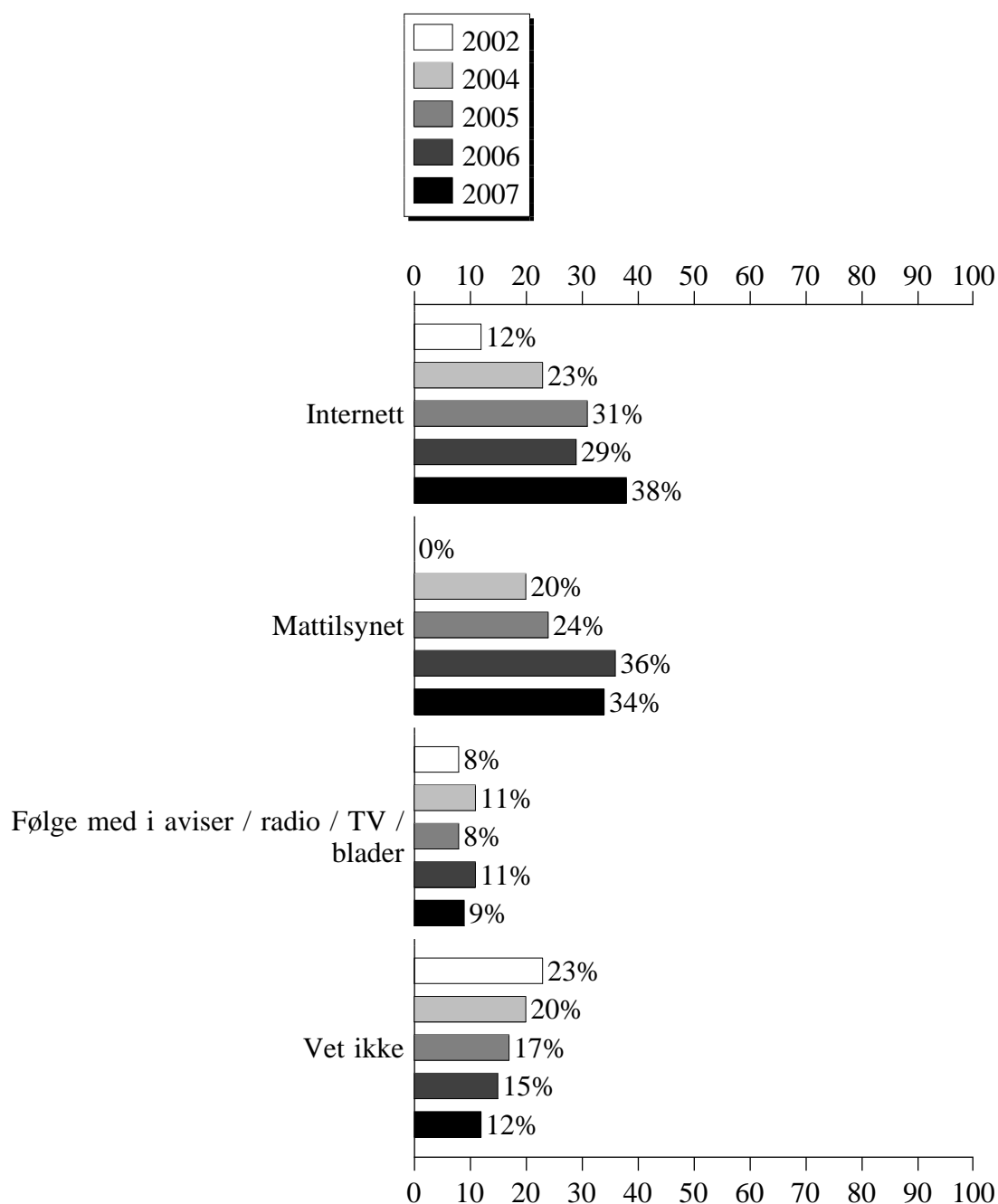
Når vi spør om hvor man ville søke informasjon for å finne ut om det kan være utrygt å spise en viss type matvare, har det tidligere vært slik at næringsmiddeltilsynet i kommunen var den eneste instans som sto fremme i bevisstheten til særlig mange. I og med at næringsmiddeltilsynene ikke lenger eksisterer, må folk søke andre muligheter. Det som etter vår mening preger svarene på dette spørsmålet, er at det er to steder som peker seg ut som naturlig henvendelsessted for mange, og det er Mattilsynet og internett.

Mattilsynet har stadig blitt mer kjent blant folk. Dette ser vi ved at det er en betydelig økning i andelen som vil benytte denne instansen når de søker informasjon om mattrygghet. Første gang Mattilsynet ble målt, var i 2004 da 20% nevnte dem. I 2005 fant vi en liten økning på 4 prosentpoeng. Vi fant ytterligere en økning i 2006 til 36%, men i årets undersøkelse stagnerer utviklingen, på den måten at Mattilsynet blir nevnt av 34%. Vi vil karakterisere dette som et stabilt nivå siden 2006.

I årets undersøkelse er det hele 38% som nevner internett. Dette er en kraftig økning fra 29% i fjor og viser en fortsatt utvikling av betydningen til internett som informasjonskilde. Vi noterte 12% for internett i 2002, 23% i 2004, 31% i 2005 og et hvileskjær i 2006 med 29%. Årets oppgang på 9 prosentpoeng er definitivt signifikant.

Forøvrig fordeles svarene på en rekke andre instanser som i og for seg er naturlige å svare, men som bare nevnes av noen få. Vi viser til tabell nr 10 for nærmere studier av hvilke svar dette er.

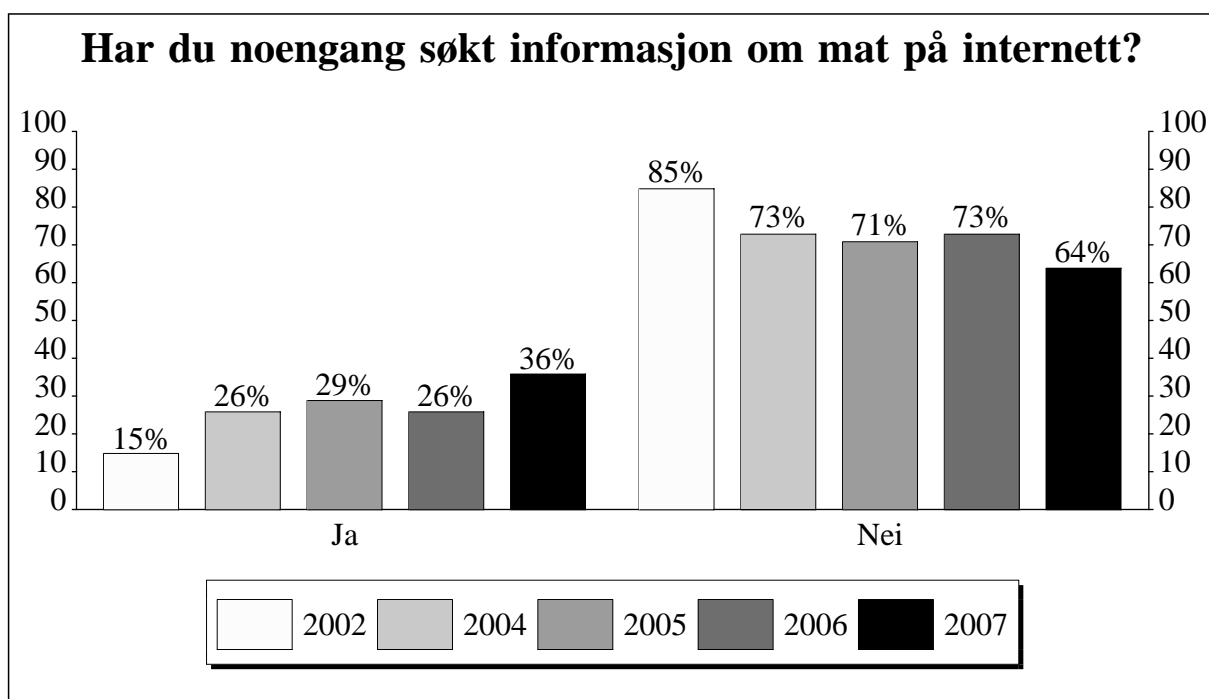
Hvor ville du søke informasjon for å finne ut om det kan være utrygt å spise en viss type matvarer?

Svarene ovenfor viser at myndighetene ikke har klart å informere om et enkelt sted som mange vet at de kan henvende seg i slike tilfeller. Mattilsynet og Internett som er de hyppigste svar oppnår ikke så høy score som man kunne ønske. De øvrige har stor spredning i svarene. Av beredskapsårsaker vil det ofte være hensiktsmessig å ha en sikker instans som de fleste vet om, men sett i forhold til den til dels moderate bekymringen for maten, vil det nok være vanskelig å etablere et slikt sted som alle vet om. Det er ingen store forskjeller i svar mellom de ulike undergruppene vi har analysert, men det ser ut til at unge (under 40

år) nevner internett hyppigere enn eldre og at folk som er over 40 år i litt større grad nevner Mattilsynet enn befolkningen forøvrig.

Vi har også stilt et spørsmål om man noengang har søkt informasjon om mat på internett. 36% av befolkningen bekrefter at de har gjort det og det er 10% flere enn vi målte i 2006.

Det er klart at man når lettere frem til moderne orienterte folk under 40 år gjennom dette mediet enn til litt eldre og tradisjonsorienterte mennesker. Særlig er det mange i alderen 25-39 år som bruker nettet til å søke informasjon om mat (49%). Det er ellers flere i Oslo enn andre steder som bruker nettet til dette formål (40%).

Det man skal være klar over, er at 2004-undersøkelsen viste at en forholdsvis liten andel av de som bruker nettet, søker informasjon om maten er trygg å spise. Det ble ikke spurt om dette i fjor eller i årets undersøkelse.

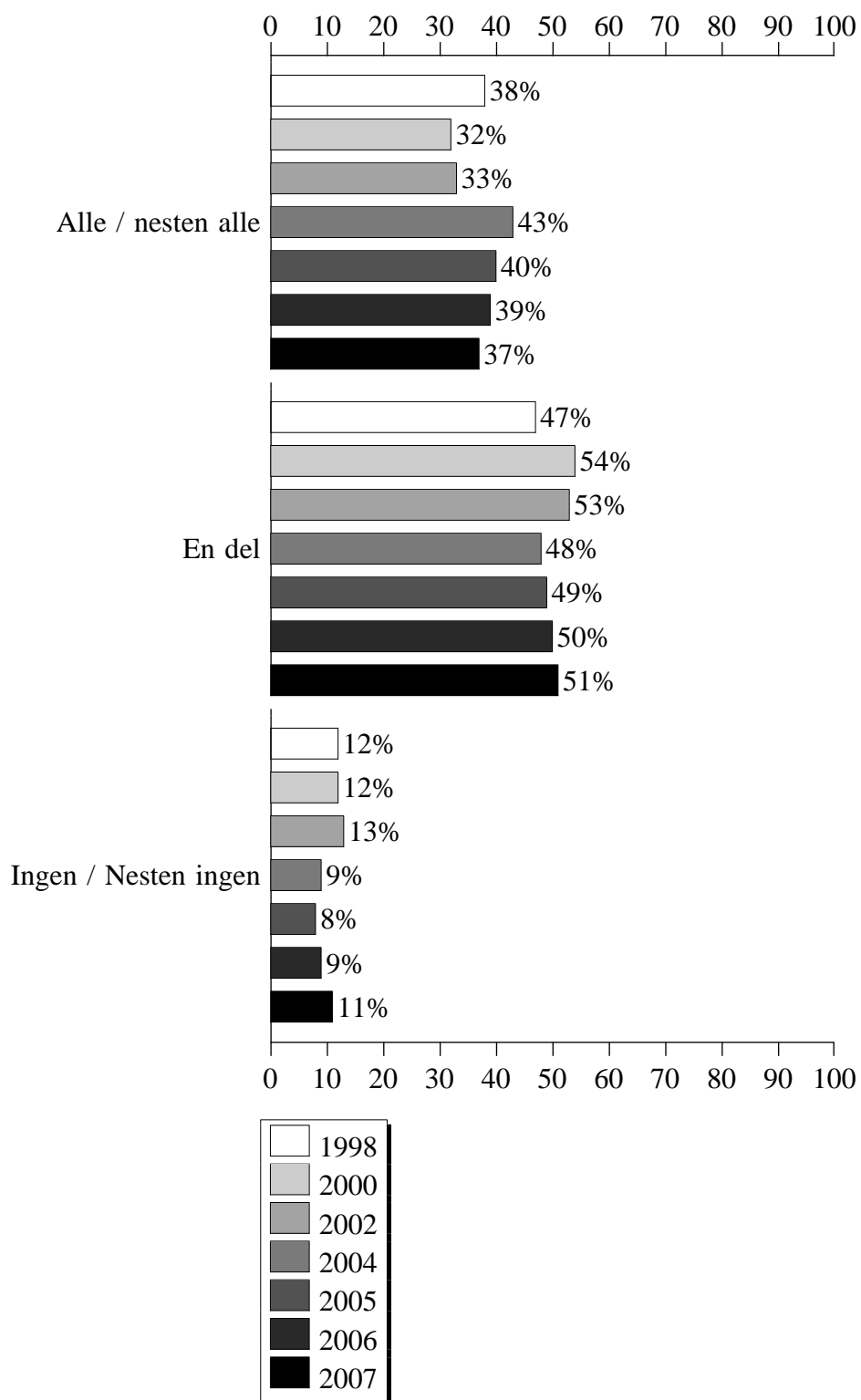
KUNNSKAP OM OG HOLDNINGER TIL KONTROLL AV MATVARER (Tabell 12-15)

I tidligere undersøkelser har det kommet tydelig frem at folk flest har stor tiltro til matvarekontrollen i Norge og til at de fleste matvarer som selges i forretningene blir kontrollert. En serie oppslag i pressen har imidlertid vist at tilsyn og kontroll avdekker dårlige matvarer i handelen, men slike oppslag kan nok styrke inntrykket av nitid og omfattende kontroll og derved også folks tillit til systemet.

Denne oppfatningen blir bekreftet i denne undersøkelsen. Hele 37% av befolkningen tror at alle eller nesten alle matvarer som omsettes i Norge blir kontrollert, mens 51% mener at

en del blir kontrollert. Trolig vil også den siste gruppen være fornøyd med kontrollen, og vi mener derved å kunne fastslå at 88% av den voksne befolkningen mener at det blir utført kontroller. Dette er samme andel som i fjor. I 2004 registrerte vi en klar oppgang i andelen som mener at alle eller nesten alle matvarer blir kontrollerte i forhold til tidligere undersøkelser, og siden har det ikke skjedd særlige endringer. Nedenfor er dette vist grafisk.

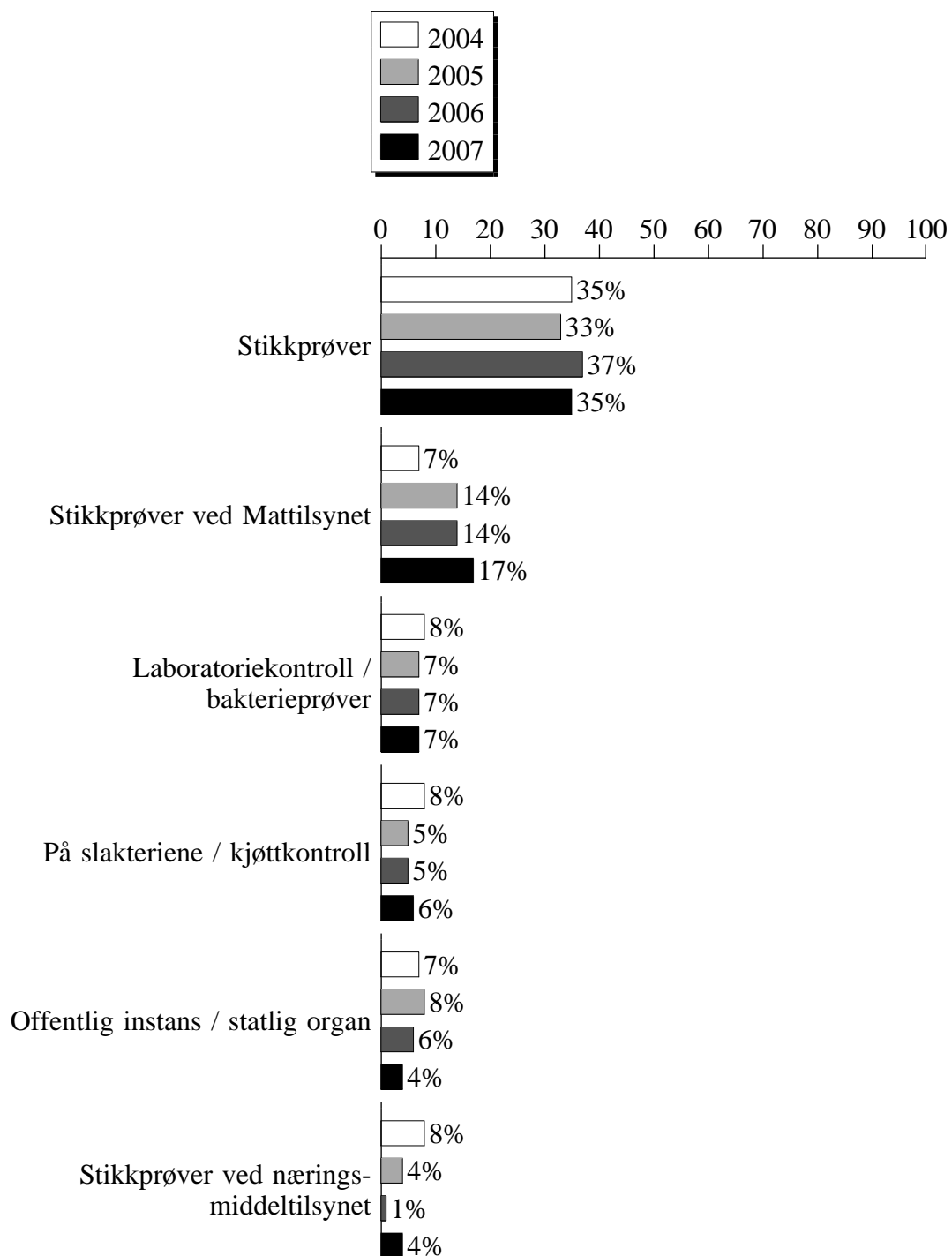
Hvor stor andel av alle matvarer som blir omsatt i Norge tror du er kontrollerte? Er det alle eller nesten alle, er det en del av matvarene eller ingen / nesten ingen?

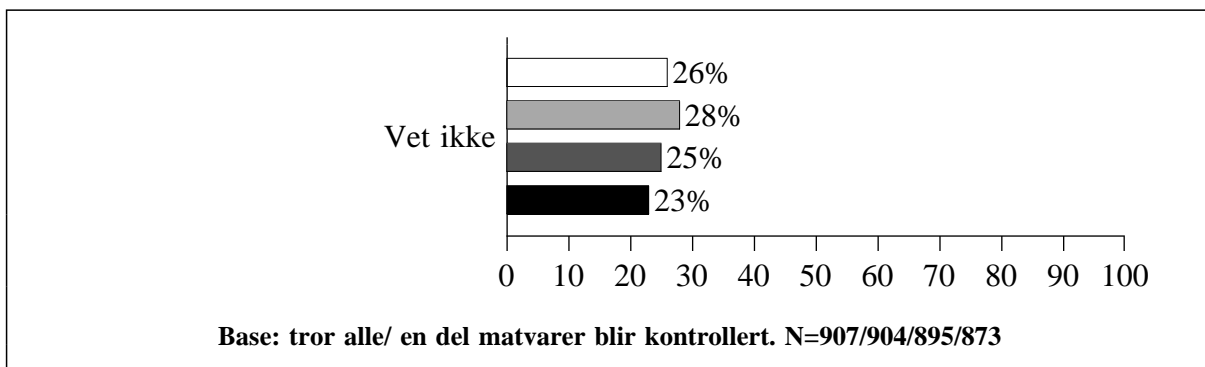

Andelen som mener at kontroll blir utført, er høy innen alle deler av befolkningen, og vi merker oss at de yngste i alderen 15-24 år har aller størst tillit (96%).

Kjennskapet til at matvarekontroll i Norge foregår ved stikkprøver er utbredt blant de som mener at matvarer blir kontrollerte. 35% av disse svarer i et spørsmål om hvordan de tror kontrollen blir utført at det skjer ved stikkprøver. I tillegg kommer 4% som svarer stikkprøver ved næringsmiddeltilsynet og 17% stikkprøver ved Mattilsynet. Andelen som svarer stikkprøver er samlet sett stabil fra 2005-undersøkelsen.

Hvordan tror du at kontrollen av matvarer i Norge foregår?

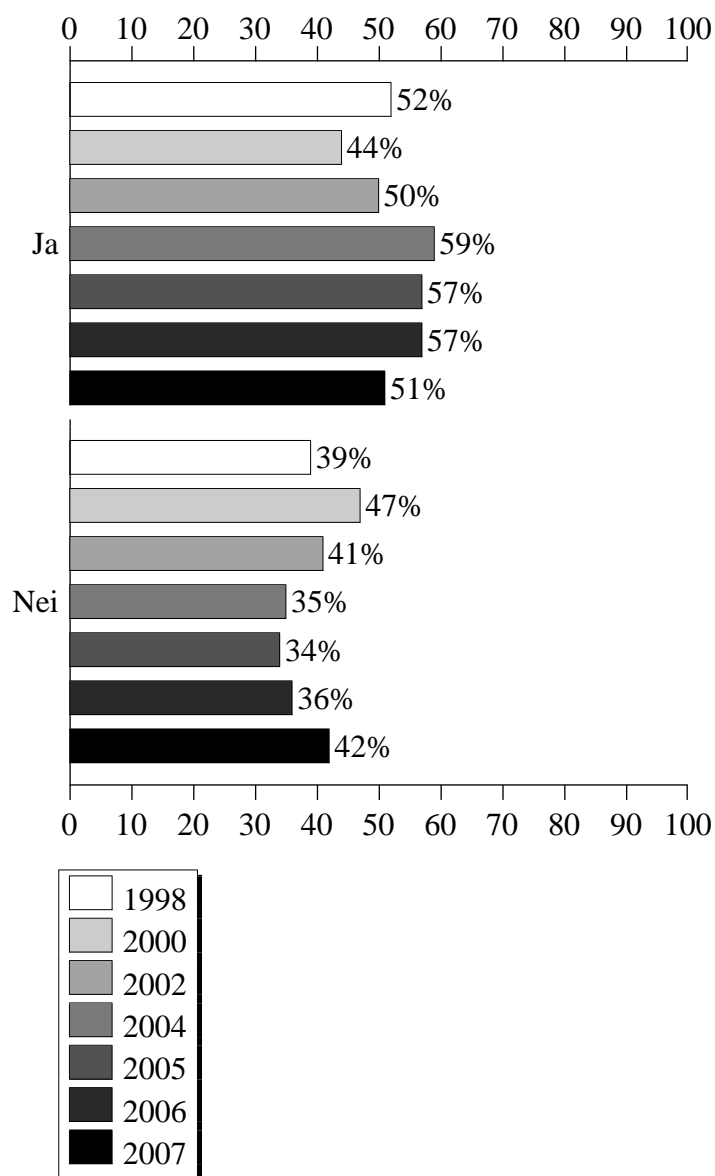

Vi legger merke til at andelen som ikke vet er konstant høy.

51% av alle spurte mener at kontrollen med matvarer i Norge er god nok. Dette er en viss nedgang siden i fjor og det laveste vi har målt siden 2002. Det er imidlertid et høyere nivå enn i 2000 da 44% hadde denne oppfatningen. 42% mener den ikke er god nok, mens 7% svarer vet ikke. Etter vår mening reflekterer denne svarfordelingen en høy tiltro til kontrollsystemet.

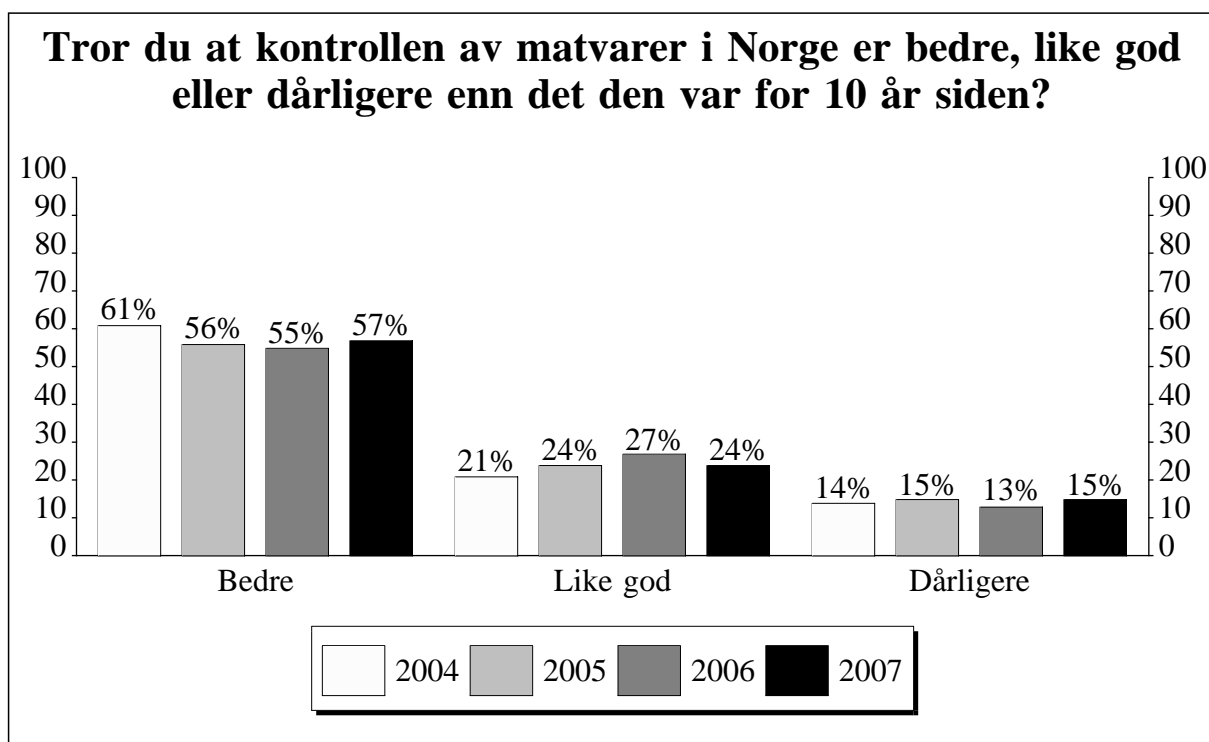
Er kontrollen av matvarer i Norge god nok etter din mening?

Det er kun små variasjoner mellom undergrupper av spurte ut fra demografi. Vi vil imidlertid trekke frem at menn (56%) har større tiltro enn kvinner (46%) og at unge har større tiltro enn de eldre. Vi finner noe større skille ved å studere undergrupper etter hvor bekymret man er i sin alminnelighet. De som ofte har bekymringer for fremtiden, mener betydelig oftere enn andre at kontrollen ikke er god nok.

Fokuseringen på mattrygghet de senere år, og spesielt oppmerksomheten rundt kugalskap og munn- og klovsyke for noen år siden og at Norges handelsforhold til andre land stadig blir mer åpent, kan på sikt bidra til en økende bekymring blant folk flest og derved trolig krav om bedre kontroll. Utifra dagens situasjon, vil vi tro at det er et tilfredsstillende resultat

i forhold til ønsket om å redusere ubegrunnet frykt for de farer utrygg mat kan representere, at 57% av de spurte mener at kontrollen med mat er bedre idag enn den var for 10 år siden. Dette gir uttrykk for en positiv holdning som indikerer en tillit til at myndighetene har fulgt opp de utfordringer som åpningen av Norge for økt samkvem mellom landene gir på matkontrollområdet, men det kan se ut som om tilliten til kontrollen er litt lavere enn i 2004, selv om den virker stabil over et lengre tidsrom. Bare 15% av de spurte mener at kontrollen med maten er blitt dårligere.

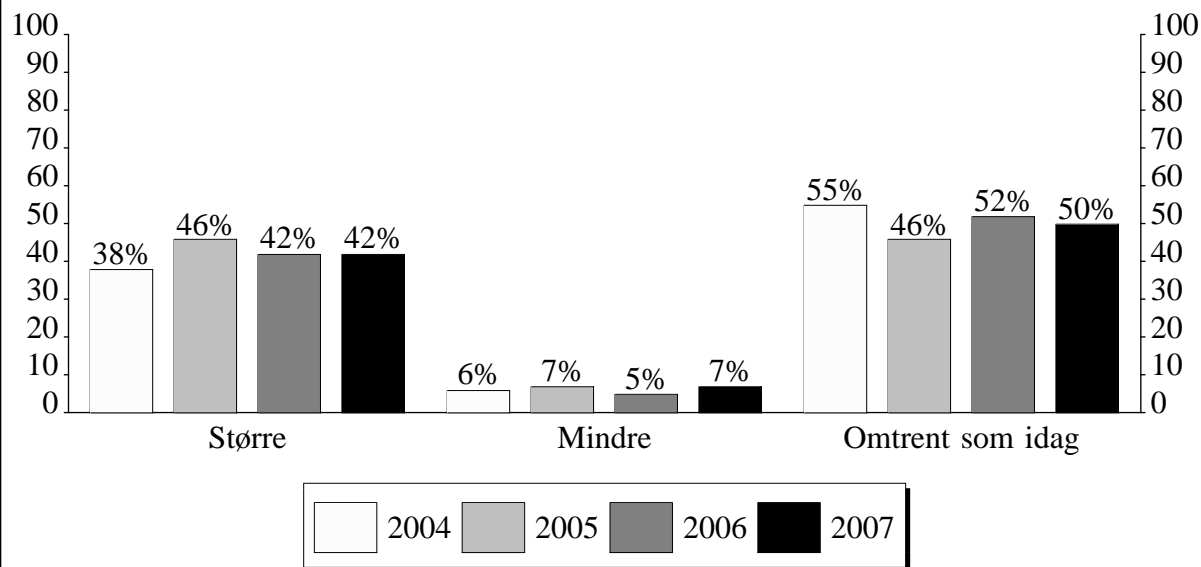

Det er alder som gir størst utslag mellom undergruppene ved at de aller yngste (77%) betydelig oftere enn andre mener kontrollen er blitt bedre. Ellers ser vi at også KrFs velgere ofte (66%) mener den er blitt bedre nå enn den var for 10 år siden.

BEKYMRINGER FOR MATEN I FREMTIDEN (Tabell 16-20)

Det er nå 42% av de spurte som mener det vil være større grunn til å bekymre seg for maten i fremtiden. Dette ser ut til å ligge stabilt. Vi hadde en oppgang fra 2004 til 2005 i andelen som mente at det ville bli større grunn til bekymring, men med årets undersøkelse har dette regulert seg tilbake til samme nivå som i 2002 og 2004. Nedenstående diagram viser svarfordelingen på spørsmålet.

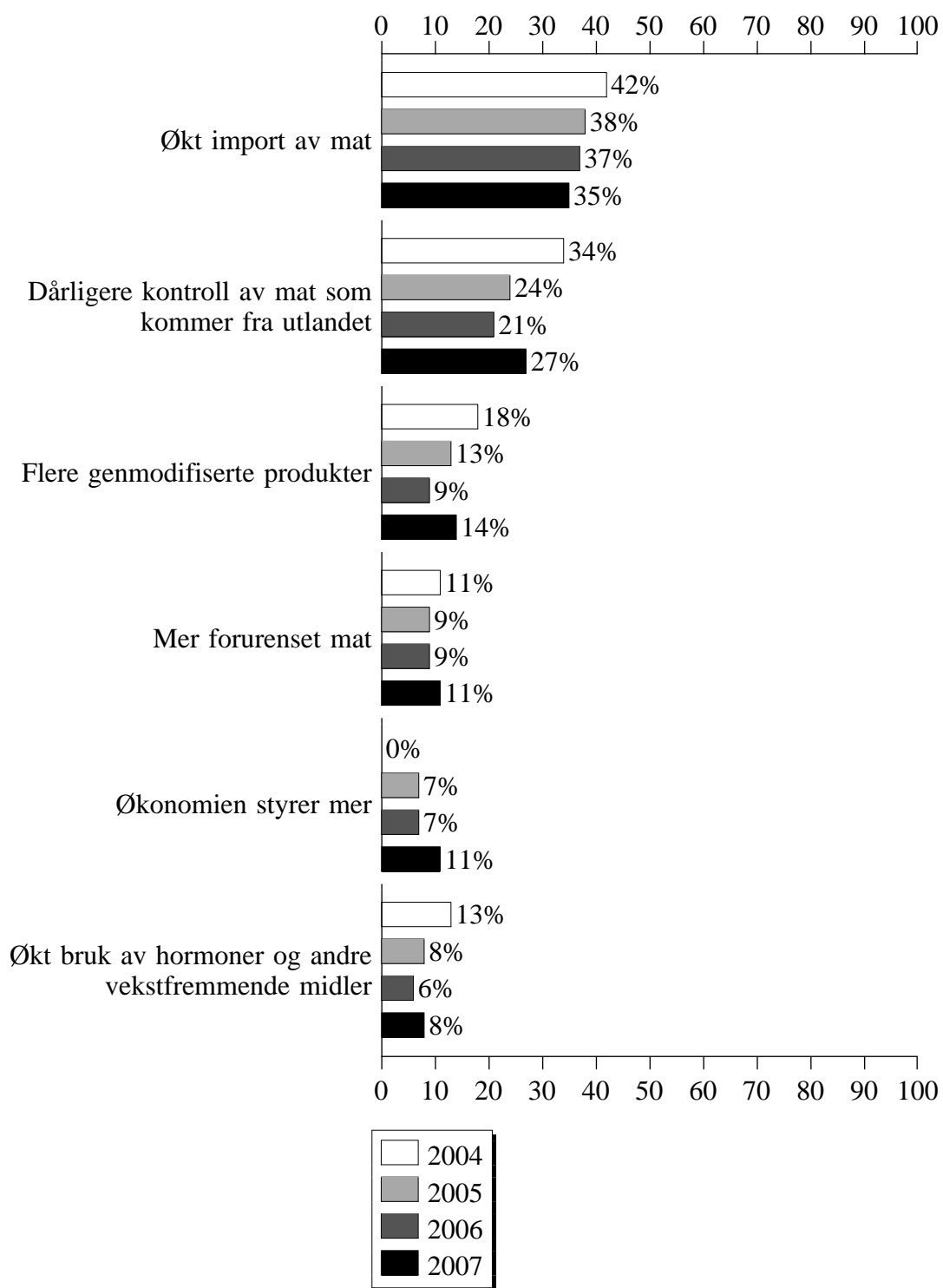
Tror du at det vil bli større eller mindre grunn til å bekymre seg for maten i Norge i fremtiden, eller vil det være omtrent som idag?

Som vi ser, er det mange som tror at det vil bli større grunn til å bekymre seg i fremtiden. De over 40 år er mer pessimistiske enn de yngre og svarer oftere at det blir større grunn til bekymringer i fremtiden. Vi ser også samme tendens til pessimisme blant både moderne og tradisjonelle idealister.

De som mente det ville være større grunn til å bekymre seg for maten i fremtiden, ble spurt om hvorfor de trodde det var slik. Som vi ser av nedenstående diagram, er det særlig økt import av mat og dårligere kontroll med importert mat som skaper denne frykten.

Hvorfor tror du det vil bli større grunn til å bekymre seg?

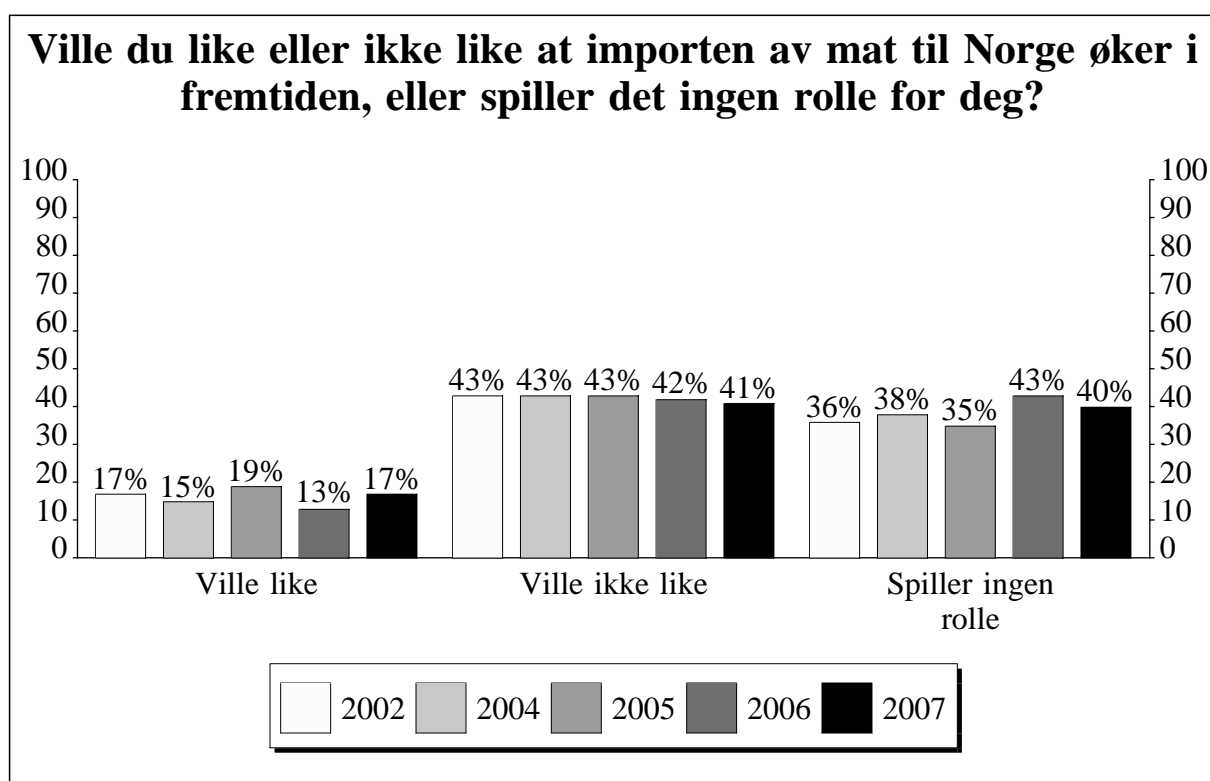

Base: større grunn til å bekymre seg. N=380/468/436/444

Over tid ser det ut til å bli færre som svarer økt import av mat. Andelen som svarer "dårligere kontroll av mat som kommer fra utlandet" stiger noe siden i fjor etter å ha sunket de senere

år. I 2004 var det 34% som oppga dette som den største grunnen til bekymring, så årets resultat ligger fortsatt lavere enn det.

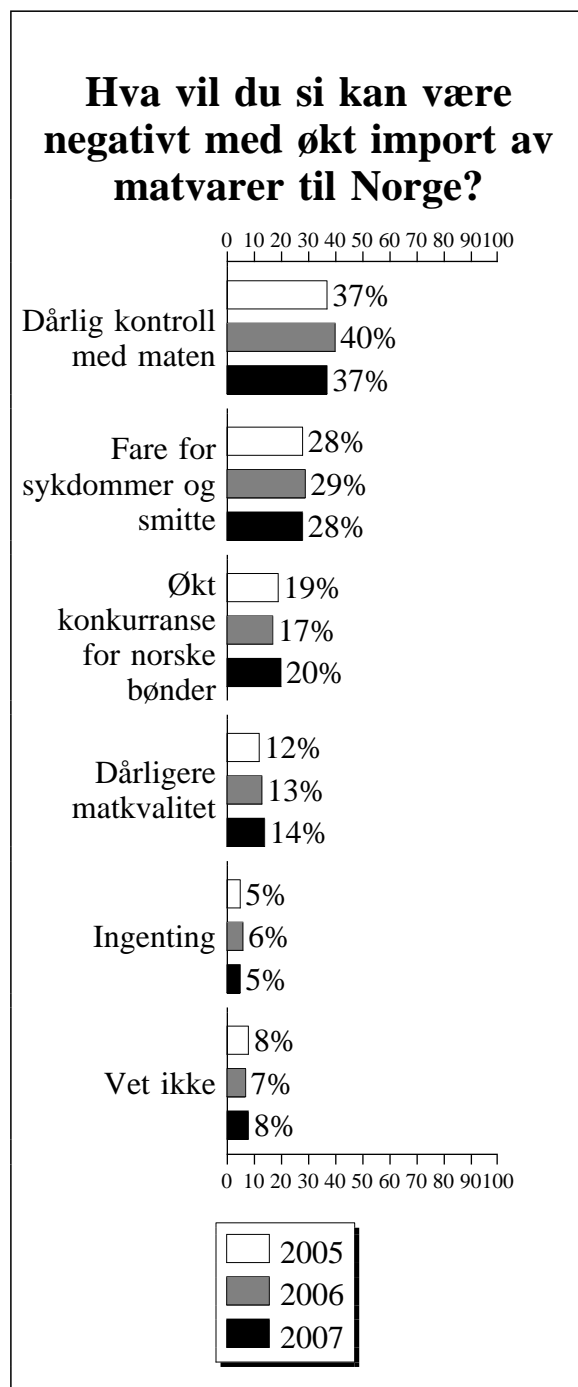
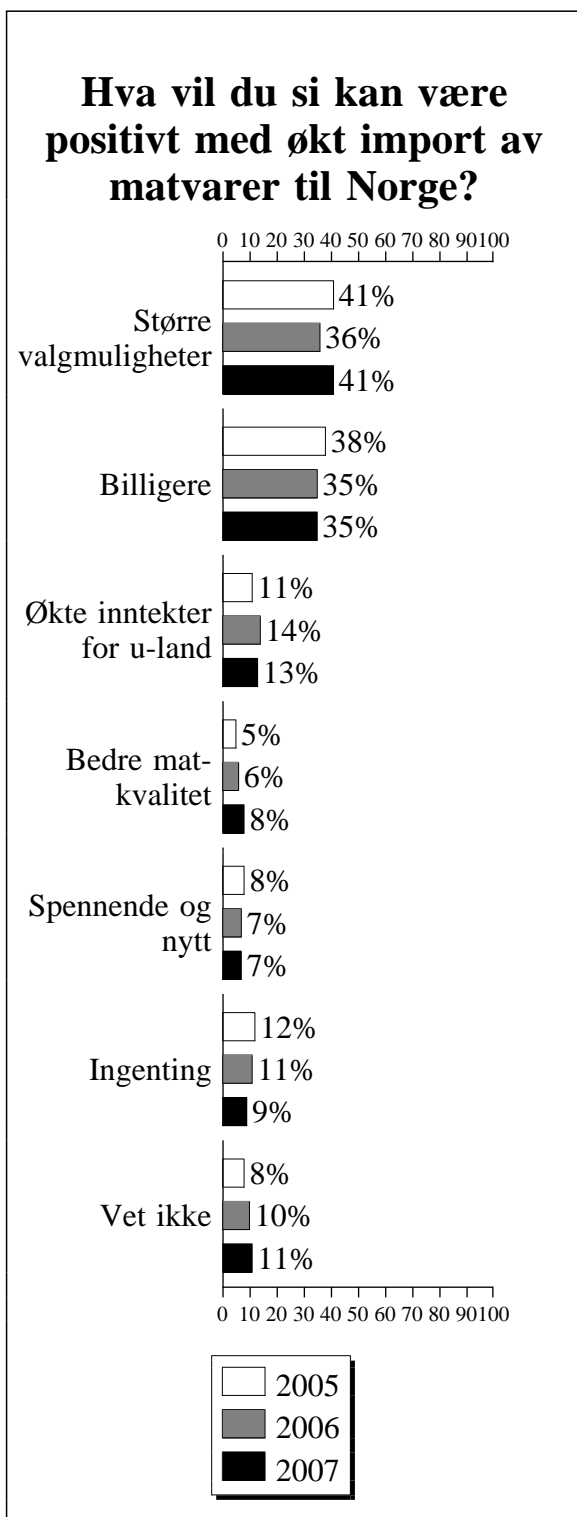
På bakgrunn av den bekymring for maten i fremtiden som vi her har avdekket, er det vel neppe overraskende at mange er skeptiske til økt import av mat til Norge i fremtiden. I nedenstående diagram ser vi at mens 17% sier de ville like at importen øker, er det 41% som ikke ville like det. Denne svarfordelingen harmonerer forøvrig med den utbredte preferanse for norskproduserte matvarer som vi har målt i Norsk Monitor de senere årene, selv om den har gått litt ned. På den annen side er det helt tydelig at skepsisen mot utenlandskprodusert mat er synkende, sett over den periode vi har gjort disse undersøkelsene.

Det er liten tvil om at skepsisen til økende matvareimport er høyere blant kvinner (44%) enn blant menn (37%). Videre finner vi at skepsisen øker ved økende alder og er lavere i Oslo enn i andre deler av landet. Folk som bor i primærnæringskommuner er betydelig mer skeptiske enn folk som bor i store byer. Tradisjonsorienterte mennesker er klart mer skeptiske enn medlemmer av de moderne segmentene. Særlig skeptiske er de tradisjonelle idealistene, mens vi ser en motsatt tendens for de moderne materialistene. Aller mest skeptiske er tilhengerne til SP, der hele 89% ikke ville like at importen av matvarer økte. Denne holdningen behøver imidlertid ikke ha sin årsak i bekymring for uren mat, men like mye et uttrykk for den proteksjonistiske holdning som norske bønder alltid har hatt.

To spørsmål som ble stilt til alle som var med i undersøkelsen, søkte å kartlegge positive og negative synspunkter på import av matvarer. Som vi ser av nedenstående diagrammer, er de mest positive synspunktene at import av mat gir større valgmulighet (41%) og billigere mat (35%). Ellers nevner 13% at en positiv side ved importen er at den gir økte inntekter

til u-landene. De mest negative sidene er at det er dårlig kontroll med maten (37%) og at det er fare for sykdommer og smitte (28%). 20% svarer at økt import vil gi dårligere vilkår og økt konkurranse for norske bønder, mens 14% nevner dårligere matkvalitet som bekymringsfullt. Det er et klart inntrykk at både de positive sidene ved økt matimport og de negative sidene har noenlunde stabil oppslutning.

Etter vår mening er observasjonsnivået for de to mest nevnte negative momentene ganske høye. Det viser at folk i forholdsvis stor grad har fått med seg at det hefter ulemper med import av mat, og de momentene som nevnes, faller sammen med den kritikken som er

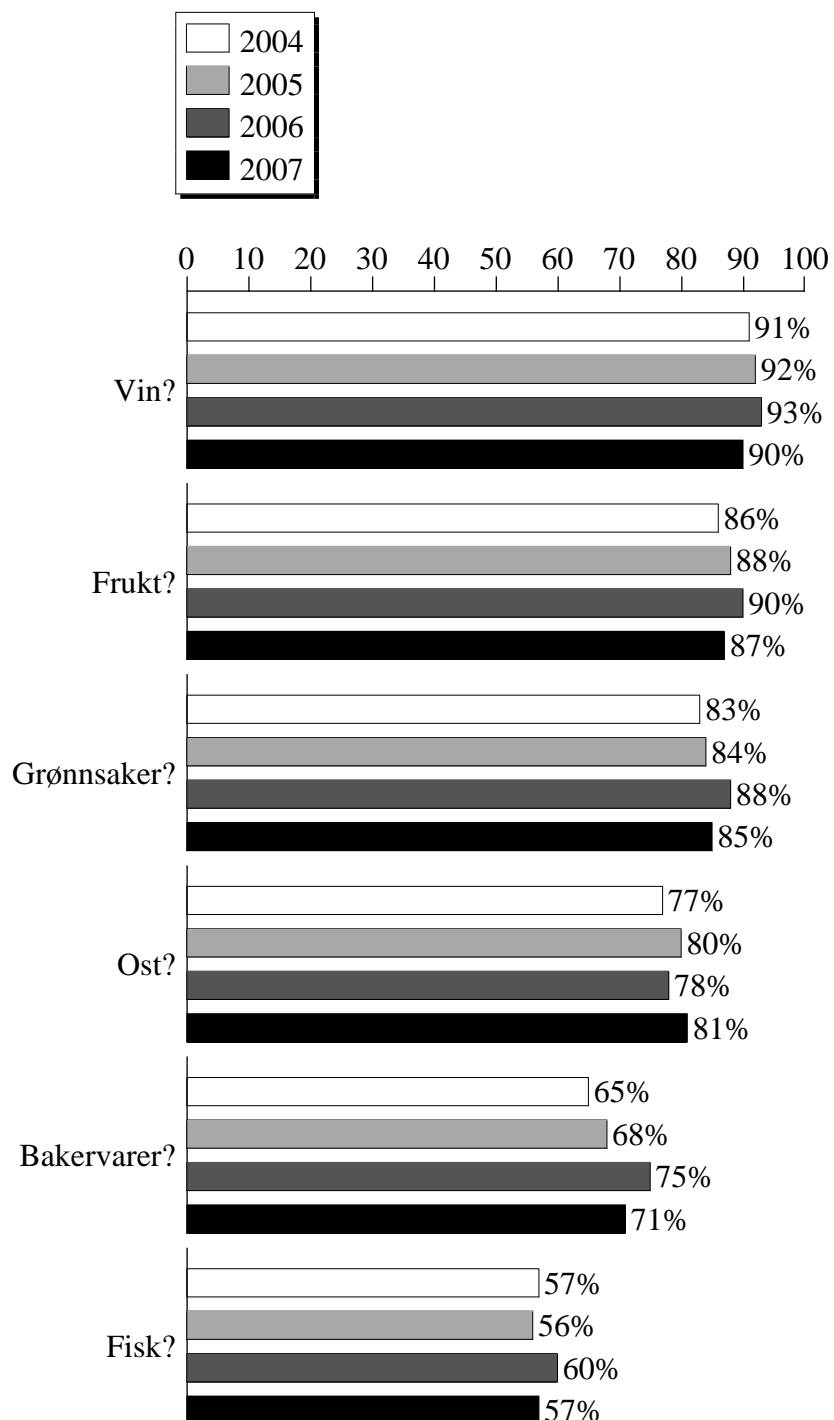
fremsatt offentlig. Når vi kan fastslå det, er det imidlertid viktig å se det i sammenheng med tidligere funn i undersøkelsen som viser at bekymringen for maten er forholdsvis begrenset i forhold til andre ting å bekymre seg for i tilværelsen. Følgelig kan resultatene her være en ny bekreftelse på at mange stoler på myndighetene i spørsmål om matens beskaffenhet, og at man har tiltro til at problemene blir tatt hånd om.

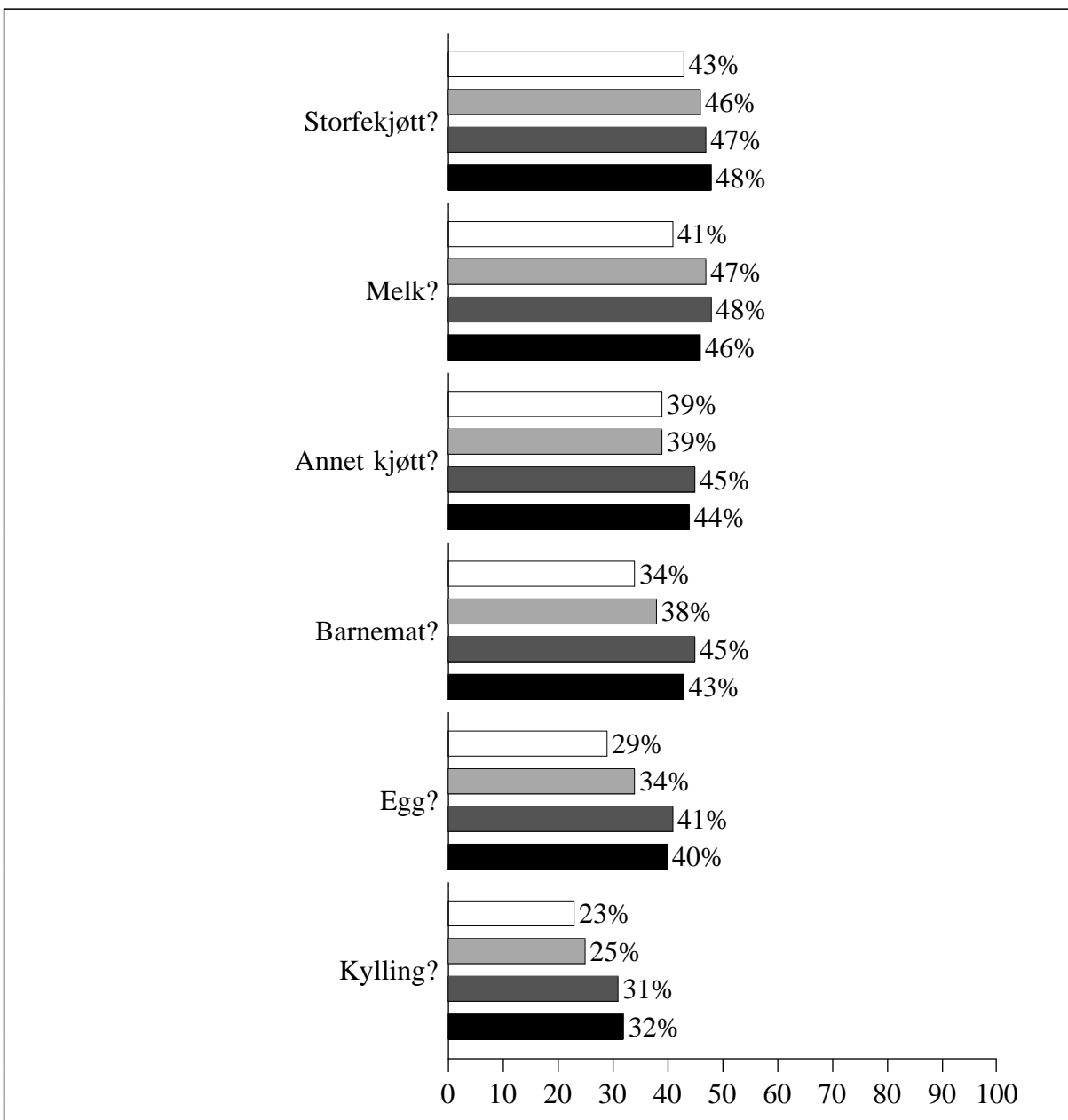
HVILKEN IMPORTERT MAT ER TRYGG Å SPISE? ***(Tabell 21-22)***

I alle år har det versert historier og blitt fremsatt advarsler om hvilke typer mat man ikke bør spise når man er på reise i utlandet. På samme måte har massemediene pekt på spesielle typer mat som har forårsaket sykdom og plager for nordmenn som har vært i utlandet. Dette er igjen blitt utnyttet av norske landbruksinteresser i markedsføringen ved å understreke at det er ufarlig å spise norsk mat. Da slipper man salmonella, farlige tilsetningstoffer, tvilsom behandling av maten, uetisk produksjon etc.

Nedenstående diagram viser at det hersker svært ulik oppfatning om hvorvidt det er trygt å spise ulike typer mat dersom den er importert fra utlandet. På den ene siden finner vi at hele 90% mener det er trygt å drikke vin som er importert fra utlandet, mens bare 32% mener det er trygt å spise kylling som er importert. Vi minner om at disse svarene avgis etter at vi har konstatert en utbredt tillit til at maten blir kontrollert.

Nå skal jeg lese opp noen typer mat. For hver av dem ønsker jeg å vite om du mener det er trygt å spise slik mat dersom den er importert fra utlandet:

Det mest iøyenfallende ved bildet ovenfor, er etter vår mening at andelene som mener det er trygt å spise de ulike mattypene er stabile etter at årets observasjoner gir en korleksjon til den lille oppgangen vi målte i fjor for de fleste matvarene vi har spurt om. Når det gjelder egg og kylling som ligger lavest i tillit, kan det se ut til at det er en svak økning over tid i andeler som mener de er trygge å spise. Totalt sett kan det se ut til at tilliten til importert mat har økt gjennom de siste 7-8 årene. Når det gjelder selve rangeringen mellom mattypene, er det ikke nevneverdige endringer siden forrige undersøkelse.

Når vi ser på svarmønstrene her, er det flere forhold som vi tror kan ligge bak folks oppfatninger. Først og fremst synes vi det skinner igjennom at visse typer matvarer har blitt utpekt i massemediene som "farlige". Da tenker vi først og fremst på egg og kylling, som i medieoppslag i en årrekke har blitt oppgitt som smittekilde i utlandet. At frukt og grønnsaker kommer så godt ut som de gjør, harmonerer ikke med dette synet. Advarslene

mot å spise frisk salat har tydeligvis ikke hatt samme effekt som salmonella-advarslene i forbindelse med kylling, men det kan også skyldes det enkle faktum at alle sitrusfrukter som spises i Norge, samt bananer og mye annet nødvendigvis er importert.

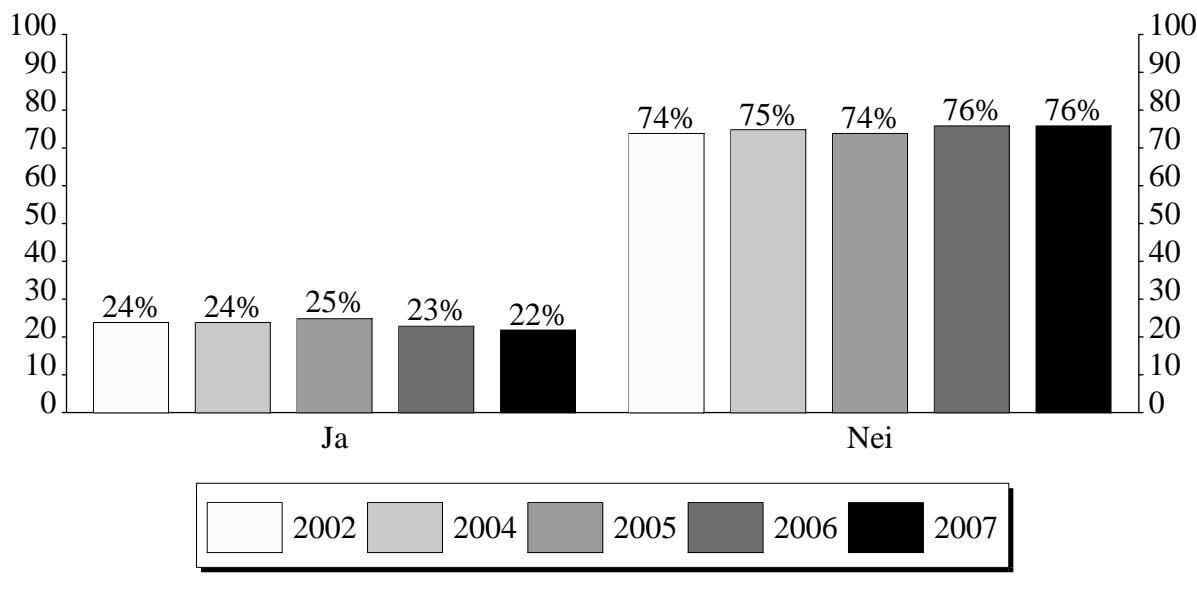
Et annet forhold som kan ligge bak, er en generell frykt for importert kjøtt. Dette kan reflektere mer enn frykten for bare salmonella. Vi tenker da på slike ting som kugalskap og munn- og klovsyke, og kanskje også frykten for ukjente tilsetningsstoffer (nitrit) eller bestråling som ikke er tillatt i Norge. Også genmodifisering har vi sett er en reell årsak til bekymring for mange nordmenn.

Ovenstående diagram viser at det er et klart skille i folks syn på hva som er trygt å spise av importert mat. Mens vin, korn, frukt, ost og grønnsaker nyter utbredt tillit, kommer bakervarer og fisk i en mellomstilling, mens melk, egg, kjøtt og kylling oppfattes av adskillig færre som trygt å spise. Dette kan reflektere et tredje forhold som kan forklare folks oppfatninger. De matvarene som flest er trygge på, er de som tradisjonelt er blitt importert for å dekke etterspørselen i Norge. Mens all vinen importeres, blir store deler av korn-, frukt-, ost- og grønnsaksetterspørselen dekket av importerte varer uten at folk blir spesielt syke. Fisk kommer i en særstilling fordi det ikke er noen spesiell tradisjon for import av fisk, mens de øvrige matvarene stort sett blir produsert innenlands i tilstrekkelig grad til å dekke innenlands konsum.

Menn er definitivt mer trygge på å spise importert mat enn kvinner. Tilliten til importert mat er størst blant mennesker under 40 år, og avtar ved stigende alder. Folk som bor i Oslo og i andre byer har større tillit til importert mat enn folk som bor i landdistriktene, der preferansen for det norske er adskillig mer utbredt. Dette mønsteret blir bekreftet ved at moderne mennesker i monitor-kartet er mer åpne for importert mat enn tradisjonsorienterte. EU-tilhengerne er klart mer tillitsfulle til importert mat enn motstanderne, mens tvilerne befinner seg i en mellomstilling.

22% av de spurte hevder at de i løpet av det siste året har latt være å kjøpe matvarer fra et bestemt land på grunn av usikkerhet på om det er trygt å spise maten. Diagrammet nedenfor viser svarfordelingen på dette spørsmålet.

Har du i løpet av det siste året latt være å kjøpe matvarer fordi de kom fra et bestemt land der du er usikker på om matvarene er trygge å spise?

Svarene på dette spørsmålet følger delvis det svarmønster som vi beskrev ovenfor. Etter vår mening er andelen på 22% som svarer slik de gjør her, ingen overraskende høy andel. Vi er imidlertid egentlig litt i tvil om riktigheten av svarene og om folk flest har muligheter til å komme i situasjoner der de må ta slike valg som de sier de har gjort.

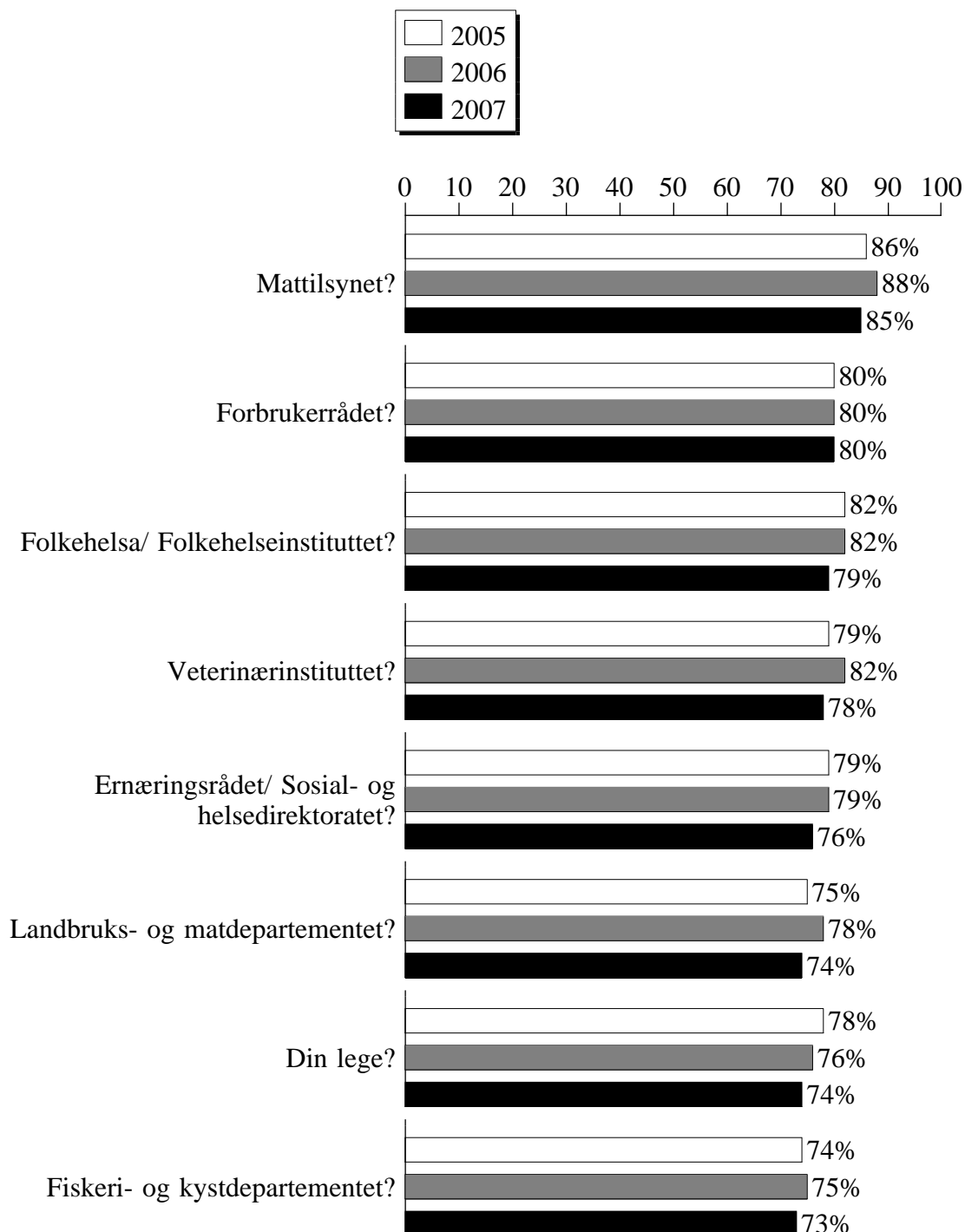
TILLIT TIL INFORMASJON FRA ULIKE HOLD (Tabell 23)

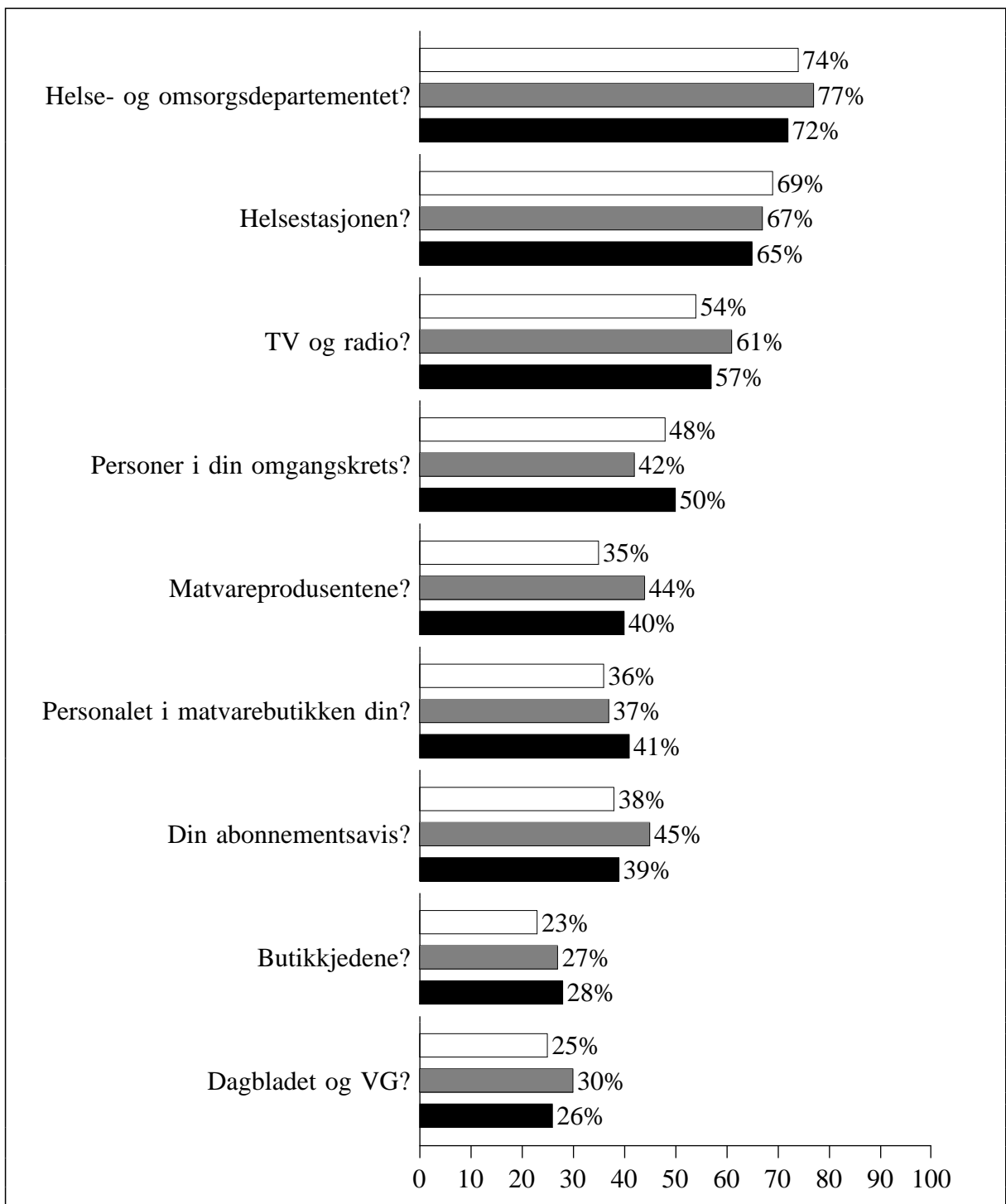
Et viktig siktemål med undersøkelsene om mattrygghet har vært å etablere et grunnlag for utvikling og vedlikehold av en informasjonsstrategi om mattrygghet. I en slik prosess vil selvsagt valg av avsender for informasjonen stå sentralt på samme måte som kanalvalget når man skal bruke medier.

Formuleringen av spørsmålet som skulle måle tillit står meget sentralt i denne undersøkelsen. Som man ser av diagrammet nedenfor, valgte vi å spørre om tillit til informasjon fra ulike hold om at mat man er i tvil om ikke er farlig. Vi har altså knyttet tillitsaspektet til en spesiell situasjon der avsender av en tenkt type informasjon mener å berolige folk i en tvilsituasjon om hvorvidt mat er farlig å spise eller ikke. Vi spør altså ikke om generell tillit til institusjoner.

Nedenfor er det en grafisk oversikt (over 2 sider) som viser graden av tillit til alle hold det ble spurt om. Søylen viser andelen som har meget eller ganske stor tillit, og er rangert etter andelen som har stor tillit til holdet.

Tenk deg en situasjon der du er i tvil om en bestemt type mat er helsefarlig eller ikke. Ville du ha meget stor tillit, ganske stor tillit, litt tillit eller ingen tillit til informasjon fra følgende hold om at maten ikke er farlig?

For offentlige myndigheter vil ovenstående rangering være meget flatterende, ikke minst fordi vi kan konstatere at tilliten er stort sett like utbredt nå som de fantastiske nivåene vi har målt tidligere. Endringer vi ser for offentlige institusjoner i ovenstående figur er så små, at de delvis kan være utslag av tilfeldigheter. Mange av de som hadde en oppgang i fjor, har nå justert seg litt ned igjen. Totalt sett uttrykker dette stabilitet og vi kan konkludere med at nivåene er meget høye.

Ved målingen for 3 år siden knyttet det seg en viss spenning til om Mattilsynet skulle etablere seg i folks bevissthet på en slik måte at de fremstår som en tillitvekkende autoritet

på matområdet. I så henseende ble resultatet meget tilfredsstillende idet hele 91% av befolkningen hadde meget eller ganske stor tillit til Mattilsynet den gang. I 2005 målte vi en nedgang til 86%, men i 2006 gikk det litt opp igjen til 88%. Med 85% fremstår Mattilsynet desidert som den instans som flest har tillit til og på samme nivå som vi målte for Statens næringsmiddeltilsyn i 2002 (86%). At Mattilsynet holder seg på et så høyt nivå er tilfredsstillende også i lys av at det fremkom en del offemntlig kritikk i kjølvannet av e.coli-saken.

I tillegg ser vi at det er minst 3/4 som har tillit til de øvrige statlige aktørene på matområdet. Når vi ser videre nedover listen, finner vi at alle departementene nyter litt lavere tillit nå enn i 2006, men at endringene er små.

Slik vi ser det, vil det være naturlig at Mattilsynet blir eksponert som myndighetenes faginstans både nasjonalt og lokalt. Tilsynet nyter utstrakt tillit, og en vektlegging av å gjøre tilsynet kjent og informere om hva man driver med, vil sannsynligvis underbygge den sterke tilliten og klargjøre for at etaten skal spille en sentral rolle ved eventuelle fremtidige krisesituasjoner. Tilliten til de aktuelle departementer er også høy, men vi tror at disse ikke behøver å spille noen fremtredende rolle i informasjonsstrategien så lenge Mattilsynet nyter så høy tillit som det gjør.

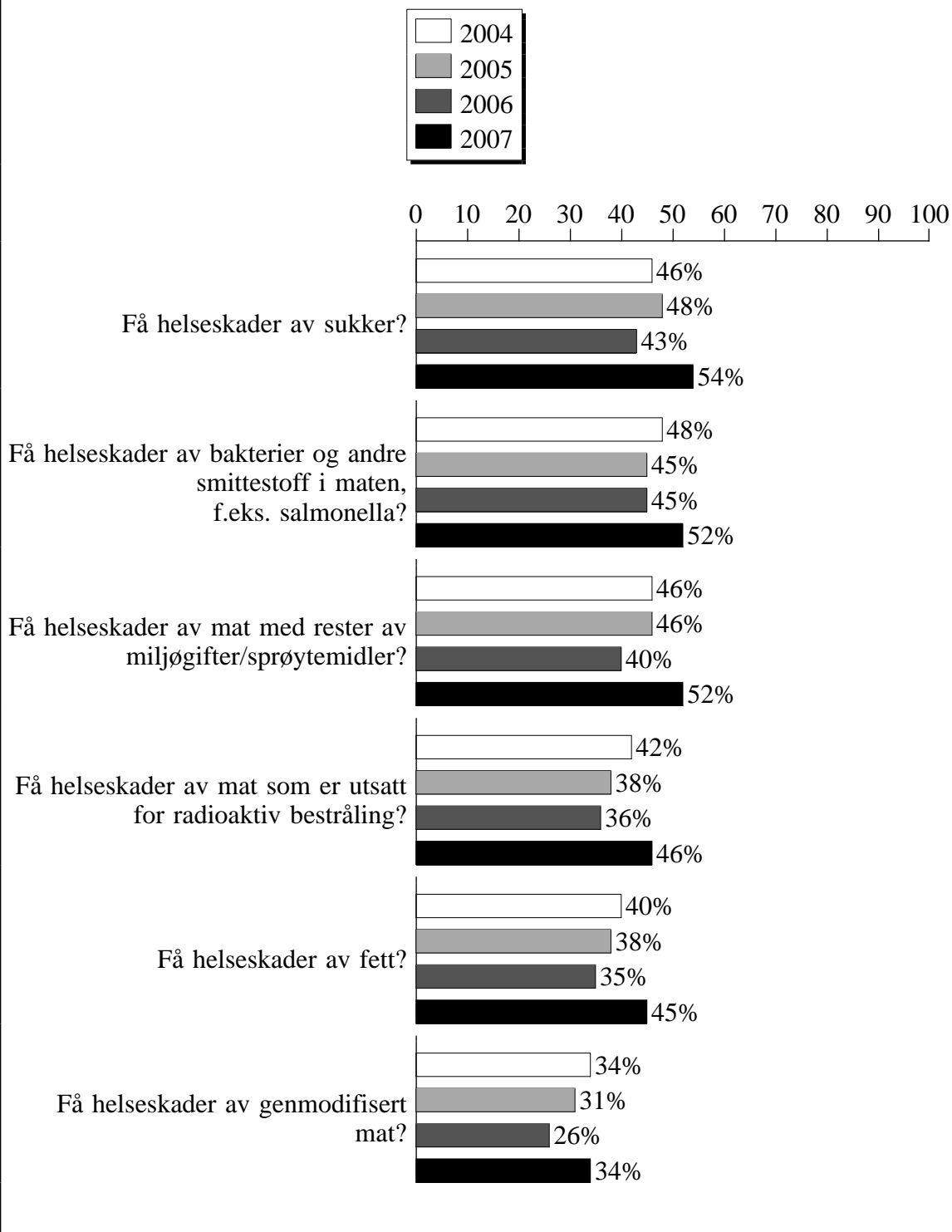
VIRKELIGHETSOPPFATNING (I) - SANNSYNLIGHET FOR Å BLI SYK AV MATEN (Tabell 24)

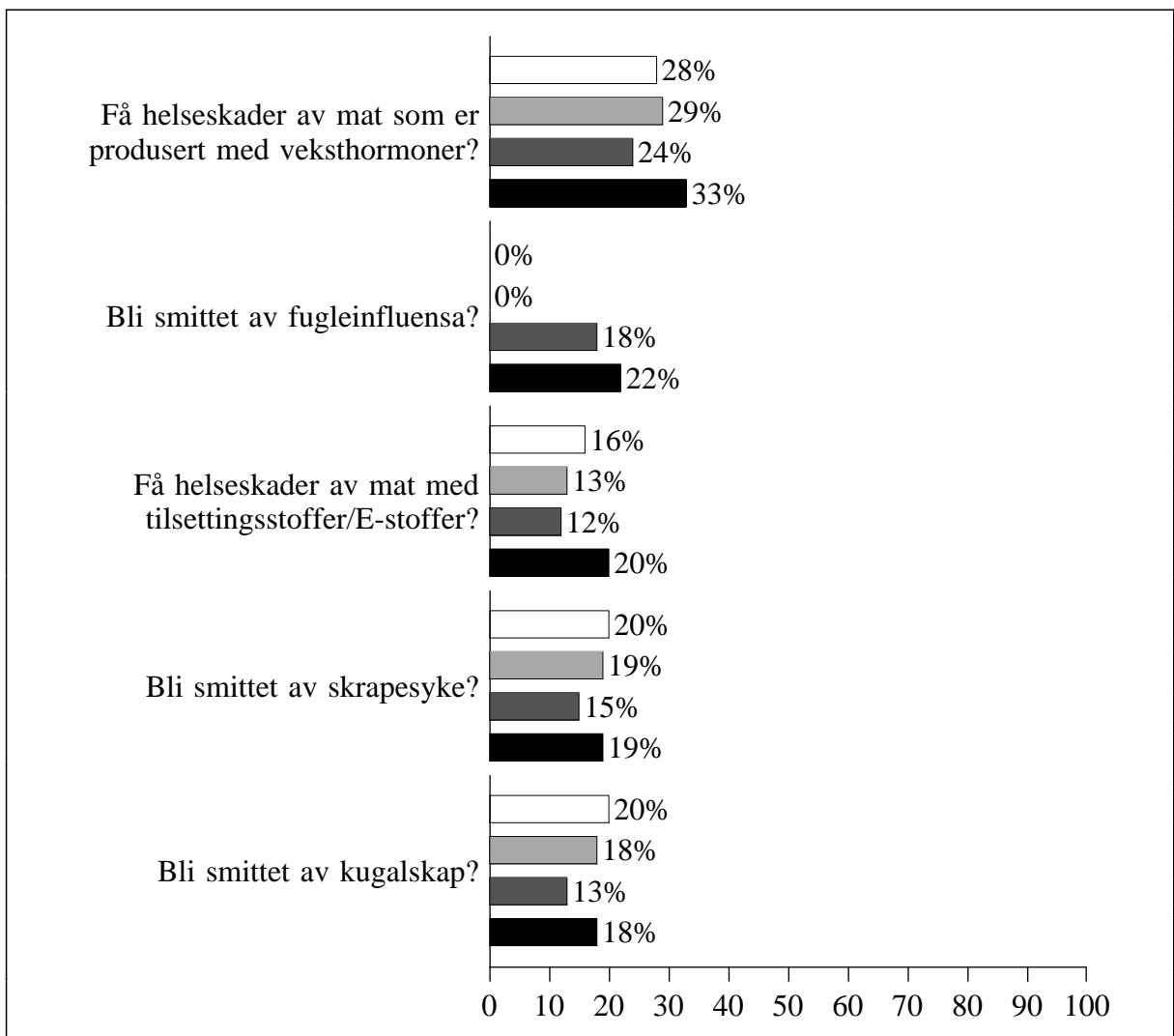
Sentralt ved utformingen av en informasjonsstrategi vil være hvilken virkelighetsoppfatning ulike målgrupper har av det problemfeltet som informasjonen omhandler. Avviker virkelighetsoppfatningen fullstendig fra det avsenderen oppfatter som virkelighet, består oppgaven først og fremst i å informere om hvordan situasjonen egentlig er. Er det derimot overensstemmelse mellom de to virkelighetsoppfatningene, vil det være lettere å arbeide med holdninger og tiltak som veileder folk i deres tilpasninger på det saksområdet det skal informeres om.

Den første delen av målingen av folks virkelighetsoppfatning var å kartlegge hvor stor fare folk mener det er for at man skal bli utsatt for ulike ting som kan rubriseres som uønskede konsekvenser av å spise mat, slik som helseskader eller å bli smittet.

I nedenstående diagram fremgår hvilke ting vi har spurt om. Søylene viser andelen som mener det er meget eller ganske stor fare for å bli utsatt for hver av tingene, og vi har rangert etter andelen som mener det er meget+ganske stor fare.

Tror du det er meget stor fare, ganske stor fare, litt fare eller ingen fare for at du skal bli utsatt for følgende ting?

Det er flere ting som slår oss i ovenstående figur. For det første merker vi oss at frykten, som gjennom de siste årene har gått ned for nesten samtlige ting vi har spurt om, nå får et løft opp for samtlige farer. Økningen er så stor som 4-5 prosentpoeng for de minste økningene til hele 11 prosentpoeng for å få helseskader av sukker og 10 prosentpoeng for å få helseskader av mat som er utsatt for radioaktiv bestråling og å få helseskader av fett. Disse til dels dramatiske endringene står ikke i forhold til de moderate endringer vi har sett på foregående spørsmål om bekymringer for maten. Her må det være faktiske årsaker som har virket inn nettopp på virkelighetsoppfatningen og oppmerksomheten. Kan det være slik at e.colisaken nå virker som en påminnelse om at det faktisk finnes trusler knyttet til mat i Norge?

For det andre merker vi oss at det ikke er store endringer i rangeringen av faremomentene. De senere år er det faren for å få helseskader av sukker, helseskader av bakterier og andre smittestoff i maten, f.eks. salmonella og for å få helseskader av mat med rester av miljøgifter/sprøytemidler som oppleves stor av flest.

For det tredje merker vi oss at andelene som mener faren er stor for å bli smittet av kugalskap eller skrapesyke som har gått noe ned de siste årene, også oppleves mer alvorlig i år enn i

fjor og kommer nesten opp på samme nivå som i 2004 da disse dyresykdommene hadde blitt omtalt i mediene mer enn det som er tilfellet nå. Det er nå 19% som mener faren for skrapesyke er stor, og 18% som mener det samme om kugalskap. Begge lå på 20% for 3 år siden.

Gjennom tidligere undersøkelser har vi sett en betydelig bekymring for E-stoffene og tilsetningsstoffer som finnes i mange typer mat. Som vi ser av resultatene, er denne frykten ikke særlig utbredt, og faktisk synkende frem til i fjor. I år har imidlertid andelen som mener denne faren er stor økt med 8 prosentpoeng. Her kan vi tenke oss at svarene farges av en eventuell erkjennelse av at det faktisk lurte farer i all mat, selv i Norge, og at det er vanskelig å unngå slike tilsetningsstoffer dersom man skal opprettholde et normalt kosthold.

Det er liten forskjell mellom menn og kvinner på dette spørsmålet, selv om vi ser at menn er noe mer avslappet til faremomentene enn kvinner. Vi merker oss at en viktig forskjell mellom kjønnene er at kvinner betydelig oftere enn menn mener at fett og sukker utgjør stor fare.

Når vi studerer svarene på dette spørsmålet innen monitorsegmentene, er det gjennomgående trekk at moderne materialister opplever farene i mindre grad enn moderne idealister, som igjen scorer lavere enn tradisjonelle materialister. Faremomentene oppleves gjennomgående størst av de tradisjonelle idealister. Disse systematiske forskjellene er viktige i et kommunikasjonsperspektiv. Jo mindre grad man opplever farene vi har spurt om, jo mindre reseptiv vil man være for informasjon og jo mindre villig vil man være til å endre adferd.

Ett visst avvik fra ovennevnte sosiokulturelle mønster finner vi når det gjelder opplevelse av faren for å bli smittet av kugalskap, skrapesyke og fugleinfluensa. Her finner vi nemlig at de moderne idealister opplever farene som mindre enn de moderne materialistene. Dette har trolig sammenheng med det faktum at moderne idealister nok kan sies å være det best orienterte av de sosiokulturelle hovedsegmenter, med bla. den høyeste gjennomsnittlig utdanning, noe som kan være en del av forklaringen på forskjellene. Som vi kunne vente oss, forklarer generell bekymring for fremtiden endel av den skeptiske holdning vi kunne avdekke når det gjelder farene for helseskader eller smitte. Jo oftere man er bekymret for fremtiden, jo større tror man at faren er for uheldige konsekvenser.

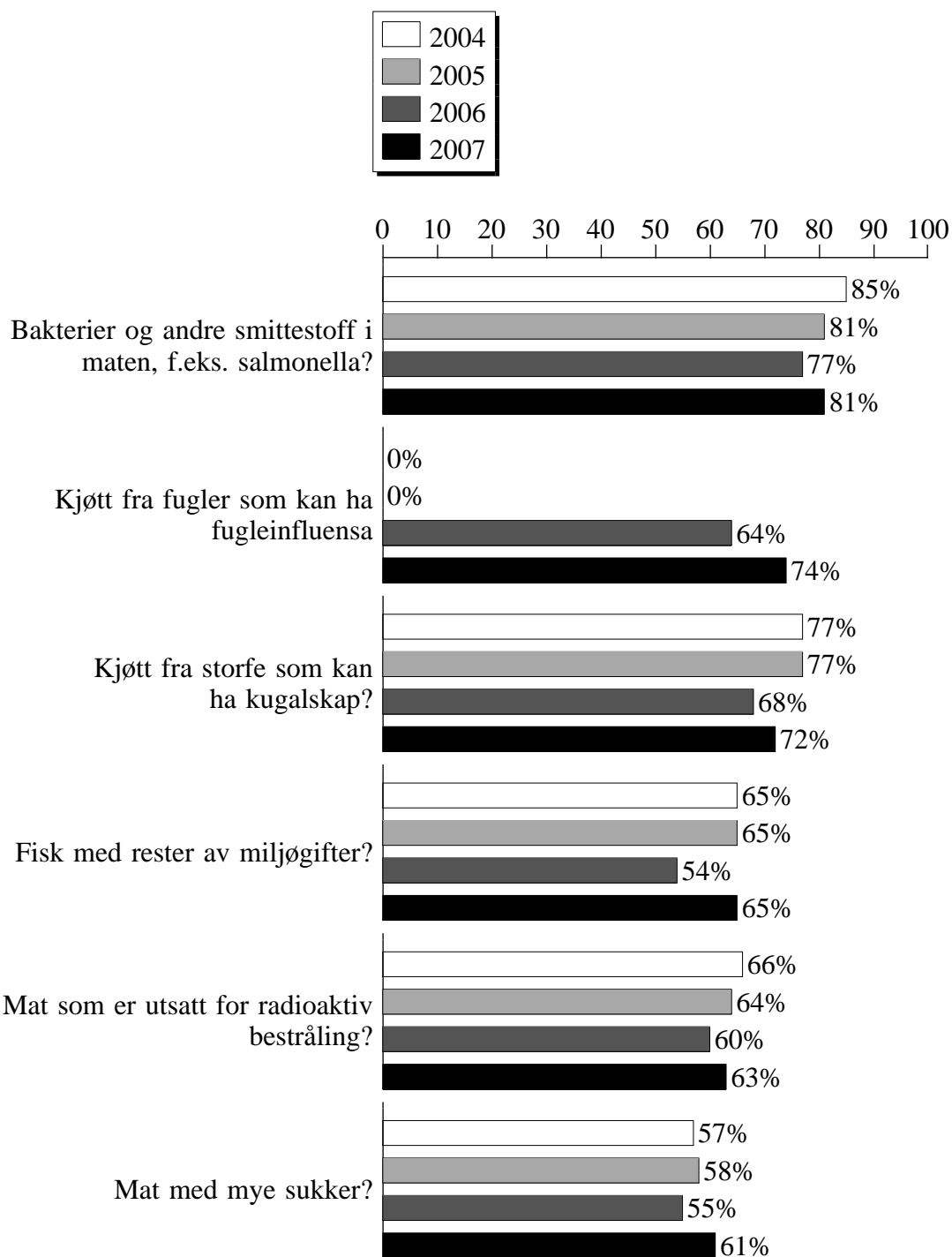
VIRKELIGHETSOPPFATNING (II) - HVOR SYK KAN MAN BLI AV MATEN? (Tabell 25)

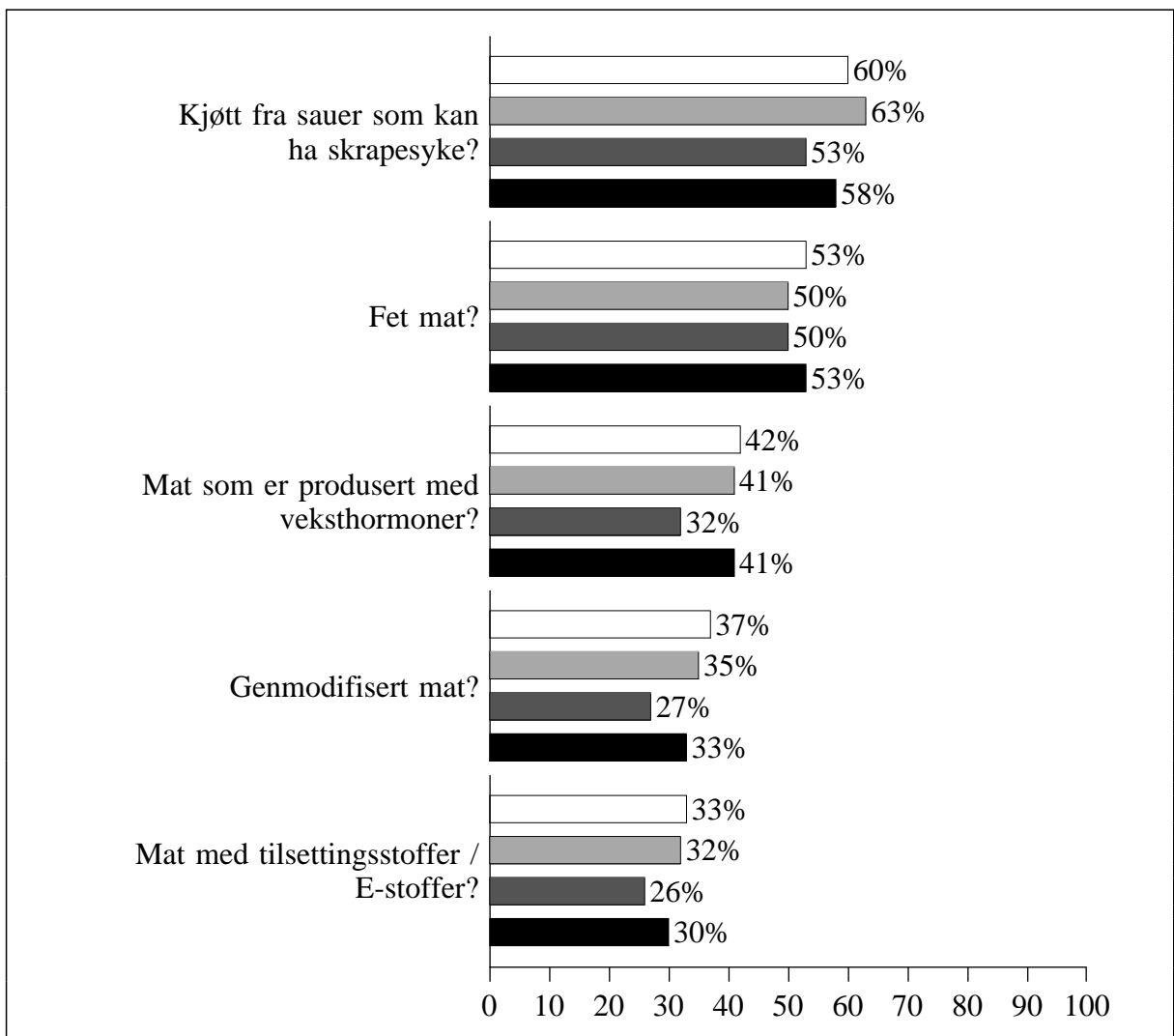
Den andre siden ved virkelighetsoppfatningen som vi ønsket å måle i denne undersøkelsen var det vesentlige element som knytter seg til hvor syk man kan bli av å spise ulike ting. Spørsmålet ble stilt i tillegg til spørsmålene om faren for å bli utsatt for helseskader eller smitte utifra behovet for å se denne sannsynligheten i sammenheng med hvor alvorlig syk man tror man kan bli. Vi ser det slik at selv om faren for helseskader eller smitte er liten, vil det ha stor betydning for folks tilpasninger om man blir litt syk eller alvorlig syk dersom

man blir syk av maten. Derved vil betraktninger omkring alvorlighetsgraden av sykdomsfølgene få stor betydning også for fremtidige informasjonsstrategier.

I nedenstående diagram fremgår at vi stort sett har spurt om de samme ting som vi spurte om i forrige spørsmål. Søylen viser andelen som mener man blir meget eller ganske alvorlig syk av å spise hver av tingene, og vi har rangert etter andelen som mener man blir meget + ganske alvorlig syk.

**Hvor syk tror du man kan bli av å spise følgende ting?
Er det meget alvorlig, ganske alvorlig, litt alvorlig eller
ikke alvorlig syk i det hele tatt?**

Ovenstående diagram viser endringer på linje med det vi så i forrige kapittel. Akkurat som at folk i større grad opplevde fare for å bli utsatt for trusler knyttet til mat, er det flere som tror man kan bli alvorlig syk av å spise forskjellige ting. For noen av tingene er endringene ikke så store, snarere en korleksjon tilbake til nivåene fra et par år tilbake. For andre ting, f.eks. kjøtt fra fugler som kan ha fugleinfluensa, er det en økning på hele 10 prosentpoeng som tror man kan bli alvorlig syk. Dette skyldes trolig den oppmerksomhet fugleinfluensa har fått i mediene gjennom det siste året. Det er også en stor økning i andelen som mener man kan bli alvorlig syk av å spise fisk med rester av miljøgifter. Økningen er på hele 11 prosentpoeng, men vi ser at dette tilsvarer nøyaktig den nedgangen vi observerte fra 2005 til 2006.

Sammenholder vi svarene her med oppfatningene om sannsynligheten for å bli syk, er det liten tvil om skrekkbildet til folk flest når det gjelder mattrygghet. Bakterier og andre smittestoff i maten, f.eks. salmonella, mat som er utsatt for radioaktiv bestråling og fisk med rester av miljøgifter fremstår som trusler som både gjør deg meget alvorlig syk og som det er stor fare for å bli utsatt for. På dette området vil vi også tro det ligger de største utfordringene når det gjelder informasjon med sikte på å gjøre folk mindre redde eller bedre i stand til å unngå skadevirkninger av forurenset eller infisert mat.

Vi har ellers sett foran at særlig sukker, men også fett er ansett å være noe som gir stor fare. Vi legger merke til at nettopp mat med mye sukker, samt fet mat av mange er ansett å kunne medføre alvorlig sykdom.

HOLDNINGER TIL PÅSTANDER (Tabell 26.1-7)

Under forberedelsene til de tidligere undersøkelser om mattrygghet og som et resultat av den kvalitative forstudien i 1996, ble det formulert endel hypoteser om holdninger som kunne tenkes å eksistere som hadde betydning for det totale bildet av folks oppfatninger omkring mattrygghet. Disse holdningene kunne få betydning for utforming av en fremtidig informasjonsstrategi, og det var derfor behov for å måle utbredelsen av dem i denne undersøkelsen. Ved denne kartleggingen valgte vi å formulere endel påstander som deltagerne i undersøkelsen skulle uttrykke hvor enige eller uenige de var i. Mange av disse påstandene berører spørsmål som er kartlagt og beskrevet tidligere, men ble tatt med som en utdypning av holdningsmønstrene. Svarene på påstandene ble avgitt i henhold til en 4-delt skala som ser slik ut:

- 1 = Helt enig**
- 2 = Delvis enig**
- 3 = Delvis uenig**
- 4 = Helt uenig**

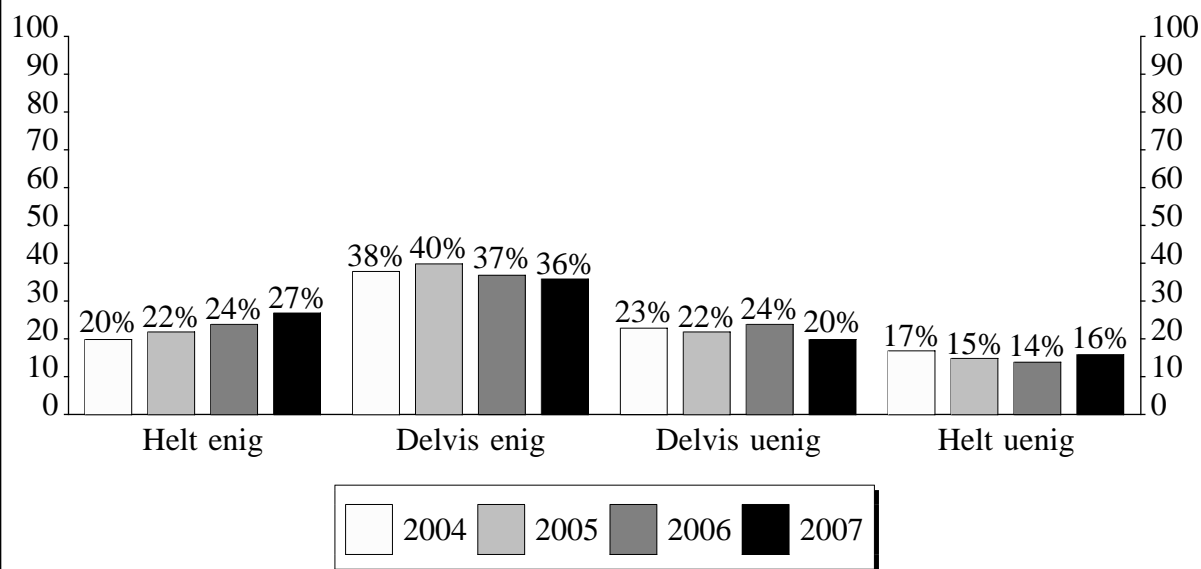
Før vi går løs på resultatene, vil vi henlede oppmerksomheten mot et problem som reises ved bruk av denne spørremetoden. Det viser seg nemlig at folk har en tendens til å si seg mer enig enn de er, spesielt når det dreier seg om påstander om forhold de ikke har særlig sterke meninger om. Denne "enig-effekten" kan vi imidlertid dempe virkningene av ved å formulere påstandene slik at man må si seg uenig for å uttrykke den oppfatning vi er ute etter å kvantifisere. Dette har vi gjort ved denne målingen så langt det er mulig, og derfor vil det være uenig-andelene som er mest interessante for våre analyser. Vi må altså huske på at enig-andelene på utsagnene gjennomgående kan være litt for høye.

Den første påstanden lød: **"Utenlandsk mat er minst like trygg å spise som norsk mat"**. Denne påstanden ble altså formulert utifra en hypotese om at folk er mer skeptiske til utenlandsk mat enn til norsk. Dette har vi da også fått bekreftet gjennom spørsmål som er kommentert ovenfor, selv om det ser ut som om skepsisen er avtagende.

Som vi ser, er det 36% som er uenige i denne påstanden. Det tolker vi som en utbredt skepsis til påstanden, og bekrefter det inntrykk vi har fått tidligere om at mange mener det motsatte. Allikevel skal vi ikke se bort fra at dette representerer en dramatisk nedgang i skepsis til utenlandsk mat sett i forhold til målingene på 90-tallet. Det har derimot ikke skjedd endringer av betydning siden i fjor og forfjor på dette spørsmålet. Nedenfor er dette vist grafisk.

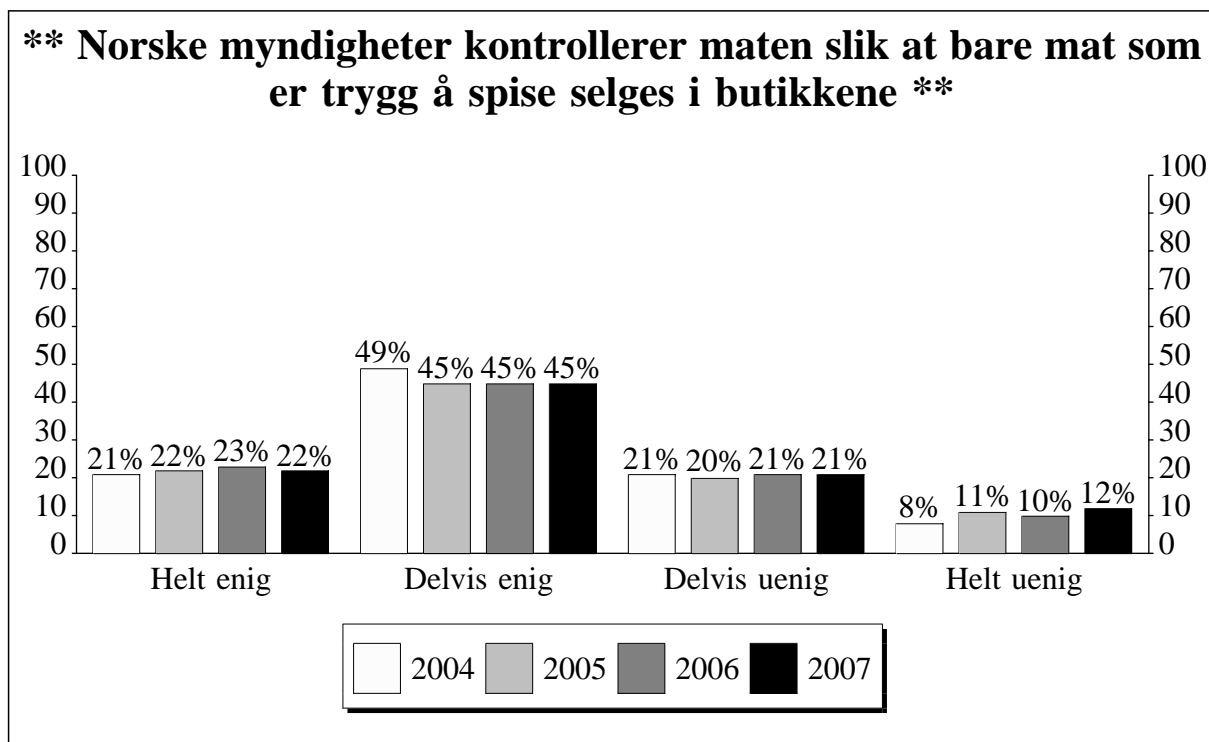
Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om mat og mattrygghet?

**** Utenlandsk mat er minst like trygg å spise som norsk mat**

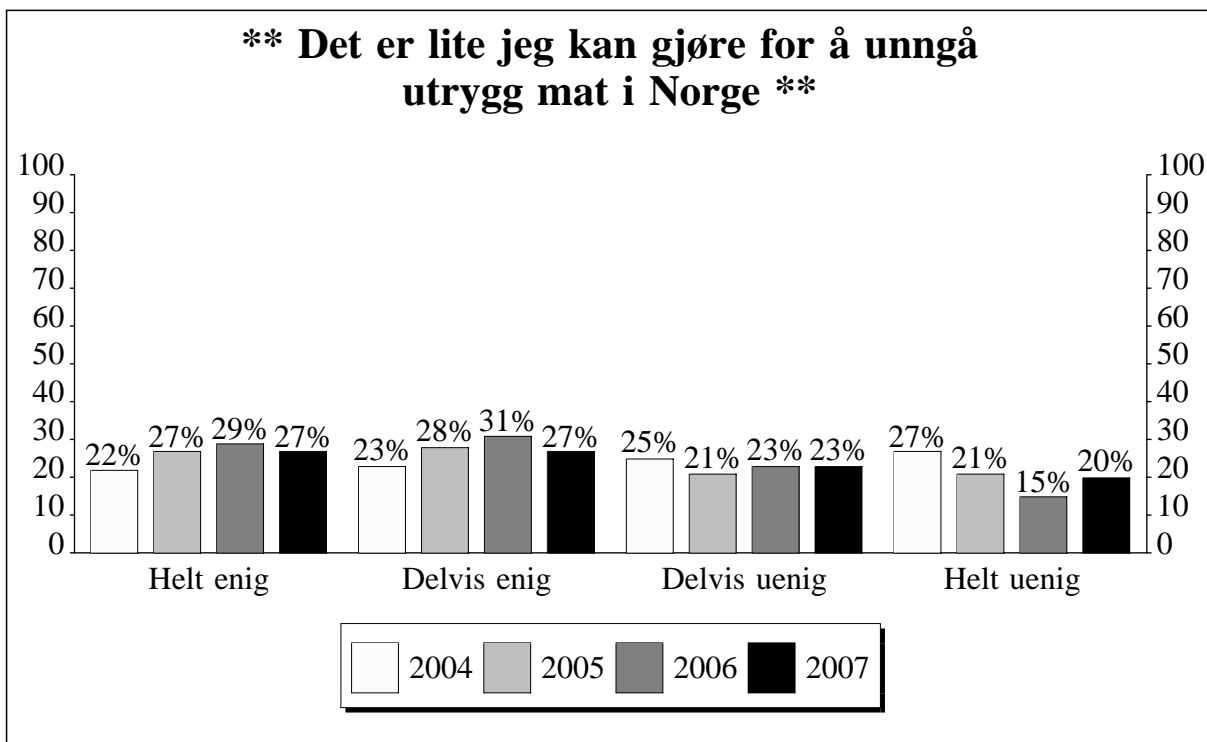
Graden av uenighet er større blant kvinner (39%) enn blant menn (32%). Videre er de eldste og de yngste mer uenige enn de midlere aldersgruppene. Tradisjonsorienterte mennesker er mer uenige i påstanden enn moderne mennesker. Graden av uenighet stiger jo oftere man føler bekymring for fremtiden. Høyre- og Venstrelvgerne og EU-tilhengere er mer enige i påstanden enn andre. Dette mønsteret er altså helt i overensstemmelse med mønstre vi har funnet og kommentert ovenfor.

Den neste påstanden lød: **"Norske myndigheter kontrollerer maten slik at bare mat som er trygg å spise selges i butikkene"**, og reflekterte den utbredte tillit vi antok folk flest hadde til matvarekontrollen i Norge. Følgelig er det tvilerne og skeptikerne som vil svare uenig på denne påstanden, og som vil vise hvor utbredt mangel på tillit til kontrollmyndighetene er. Som vi ser, er 33% uenige, omtrent samme andel som for et og to år siden, men høyere enn for tre år siden. Nedenfor er dette vist grafisk.

Det er kun små forskjeller i undergrupper av spurte. Unge mennesker er mer enige enn eldre. Størst utslag får vi ved å studere monitorsegmentene. De som tilhører de to idealistiske segmentene, sier seg i gjennomsnitt litt mer uenige enn de tradisjonsorienterte. De er m.a.o. noe mer enn andre skeptiske til at maten blir kontrollert godt nok.

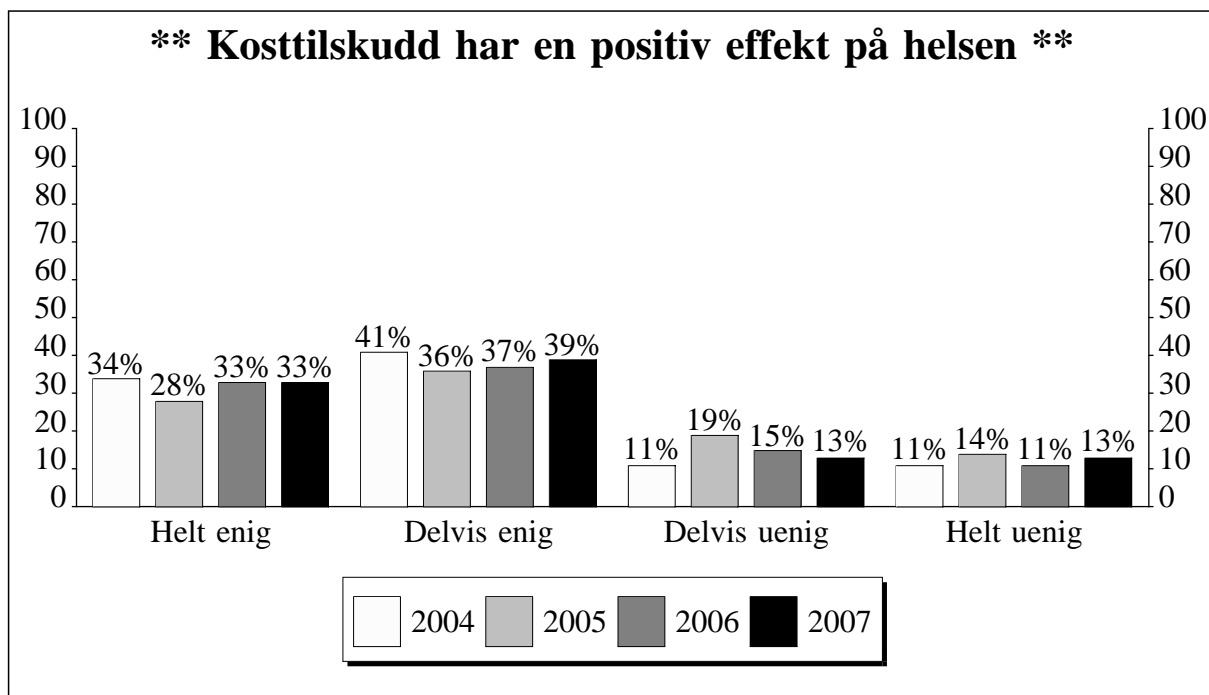
Den neste påstanden skulle reflektere hvor mange som følte seg maktesløse overfor problemet med utrygg mat og lød: **"Det er lite jeg kan gjøre for å unngå utrygg mat i Norge"**. Ikke overraskende er meningene også på dette spørsmålet delte. Mens det på den ene siden er 43% som er uenige, er det 54% som er enige i påstanden. De siste par årene har vi sett en økning i enig-andelen og en tilsvarende nedgang i uenigandelen. Dette året får vi en korreksjon til denne tendensen ved at færre er enige og flere uenige. Kanskje er det begivenheter knyttet til maten som gjør at flere mener det er noe man kan gjøre for å sikre seg mot utrygg mat. Nedenfor er svarfordelingen vist grafisk.

Yngre mennesker er mer uenige i dette enn eldre. Vi merker oss at det ikke er forskjeller mellom kjønnene på dette spørsmålet. De moderne idealister er i klart sterkere grad enn andre uenige i påstanden.

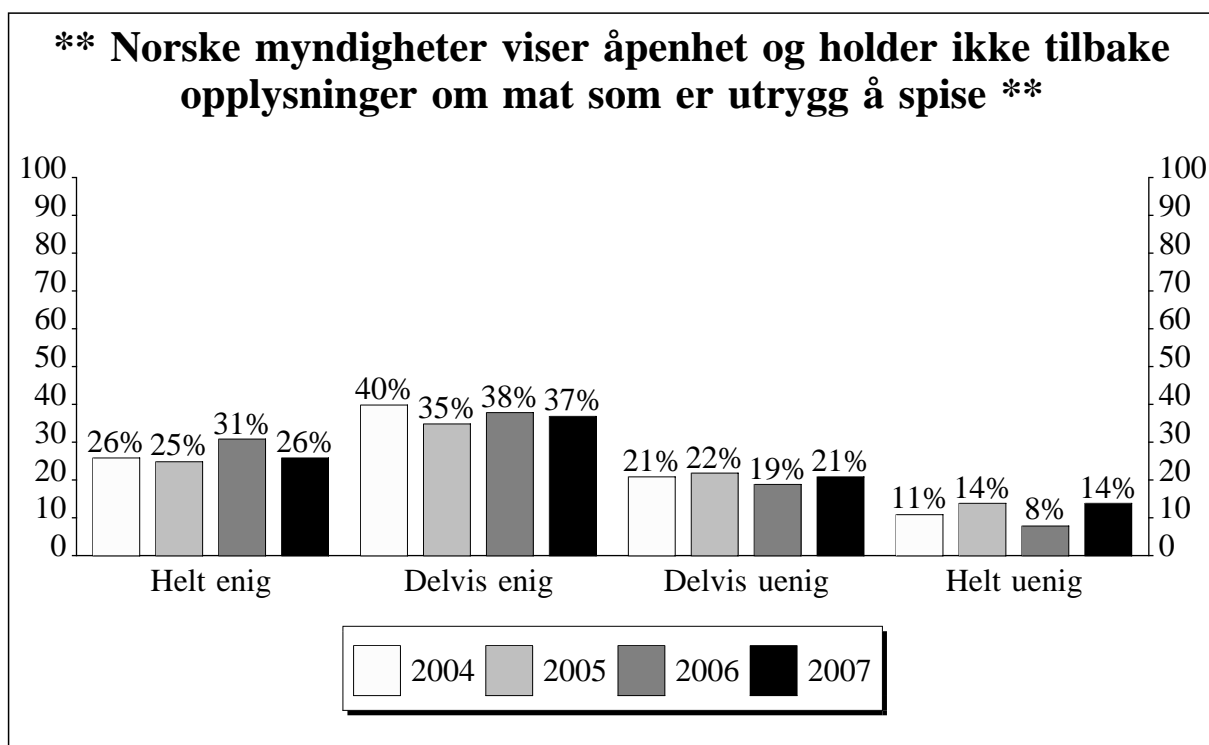
Den neste påstanden skulle kartlegge folks oppfatning av kosttilskudd. Aspektene i forhold til mattrygghet kan være mange, men vi oppfatter kosttilskudd som noe fagfolk mener er diskutabelt om det er nødvendig i vanlig kosthold, og der det hefter usikkerhet om leverandørenes seriøsitet på ulike måter.

Som vi ser i nedenstående diagram, er det nå 1/4 som er skeptiske til påstanden som lød: **"Kosttilskudd har en positiv effekt på helsen"**. Vi mener imidlertid at de 26% som er uenige, representerer en substansiell skepsis i samfunnet på dette området. Andelen skeptiske er noe lavere enn i 2005, men er på samme nivå som i fjor.

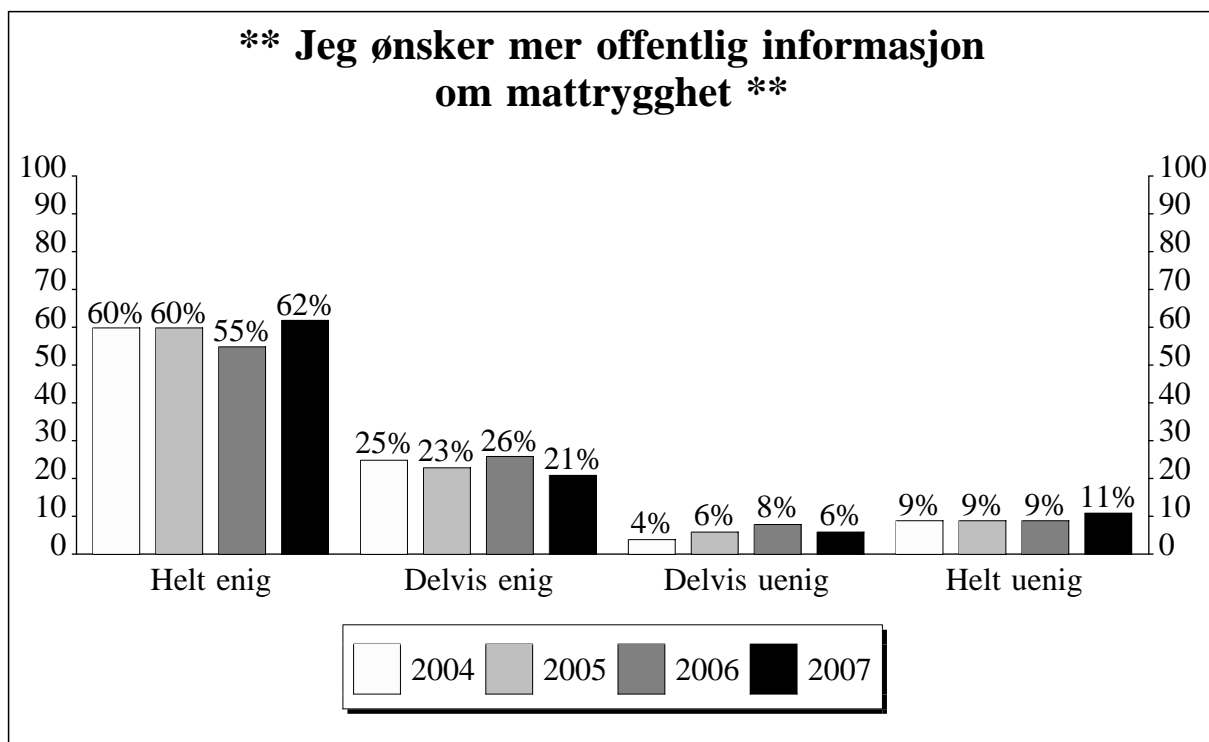
Det synes som om folk er mer skeptiske til påstanden jo eldre de er. For øvrig er det små forskjeller mellom undergrupper vi analyserer.

Den neste påstanden var om myndighetenes informasjon og lød: **"Norske myndigheter viser åpenhet og holder ikke tilbake opplysninger om mat som er utrygg å spise"**. Også på denne påstanden er det mange (35%) som er uenige og som derved stiller seg tvilende til om myndighetene vil vise åpenhet i spørsmål om mat som er utrygg å spise. Uenig-andelen har dessuten økt med 8 prosentpoeng siden i fjor. Derved er vi tilbake til nivået fra 2005. På den annen side legger vi merke til at det langt flere, 63%, som er enige. Nedenfor er svarfordelingen vist grafisk.

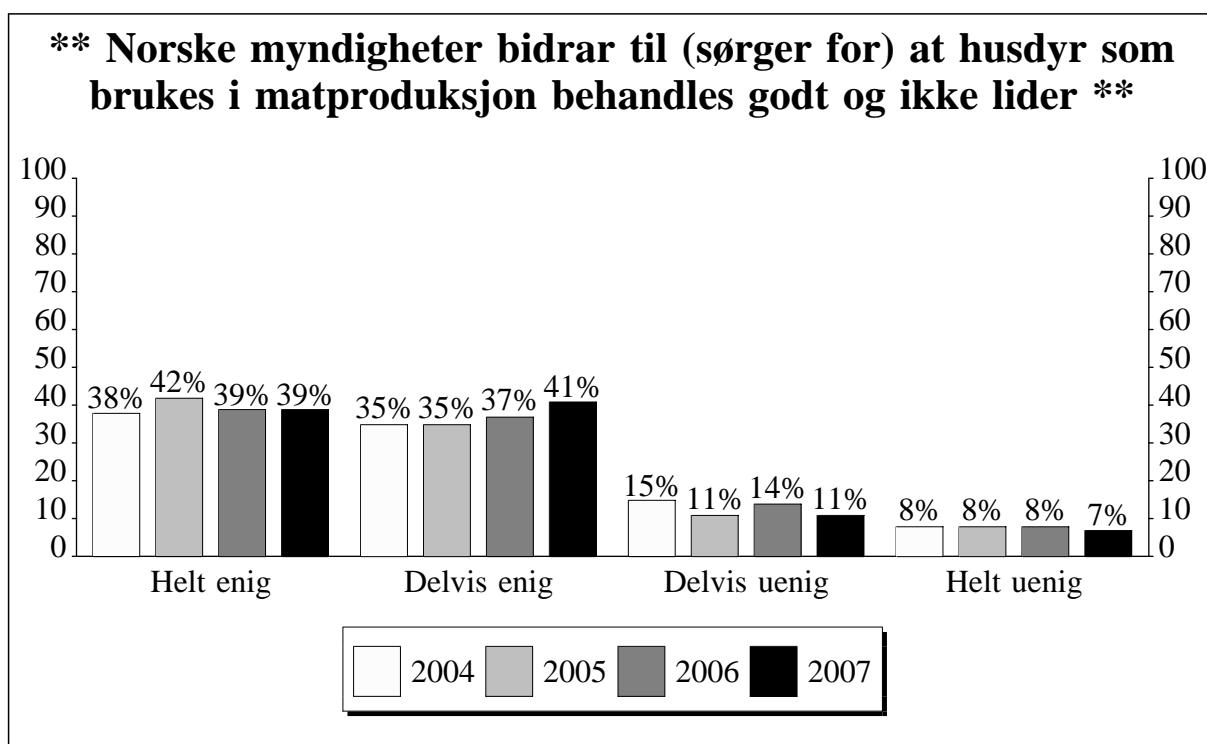
Vi måler altså en oppgang i andelen som er skeptiske til myndighetenes åpenhet om utrygg mat. Hva årsaken til dette kan være, er vi usikre på. Men vi vil antyde at oppmerksomheten om trusler knyttet til mat og de blandede oppfatninger som er kommet frem når det gjelder Mattilsynets håndtering av e.colisaken, kan være noe av forklaringen. Kvinner er oftere uenig i påstanden enn menn, på samme måte som at eldre er mer skeptiske enn yngre. Vi ser ellers at FrPs velgere oftere enn andre velgere er uenige i påstanden og viser med dette at de er mer skeptiske til myndighetene.

Den neste påstandene dreide seg også om offentlig informasjon og lød: **"Jeg ønsker mer offentlig informasjon om mattrygghet"** og skulle måle hvor utbredt behovet for informasjon om mattrygghet er i befolkningen. Så mange som 83% av utvalget er enige, mens bare 17% er uenige i påstanden. Dette viser at det klart finnes et "marked" for informasjon om dette temaet, og at behovet finnes innen alle deler av befolkningen.

Kvinner (85%) er oftere enige enn menn (80%) i at de trenger denne typen informasjon.

Den siste påstandene var ny for tre år siden og dreide seg om dyrevern som var et aktuelt tema den gang ved fremleggelsen av regjeringens dyrevernmelding. Påstanden lød: "**Norske myndigheter bidrar til (sørger for) at husdyr som brukes i matproduksjon behandles godt og ikke lider**". Som man ser, ble det gjort en endring i påstandsteksten i 2005 som er ganske viktig, men i og med at innholdet ikke endres totalt, har vi valgt å stille svarene sammen med målingen i 2004. Som man ser, er det mange som har tiltro til at norske myndigheter bidrar til at bønder behandler dyrene sine godt. Så mange som 80% av utvalget er enige, mens 18% er uenige i påstanden. Dette viser at selv om tiltroen er utbredt, er det en god del mennesker som av ulike årsaker mener at forholdene for husdyrene nok kan bedres.

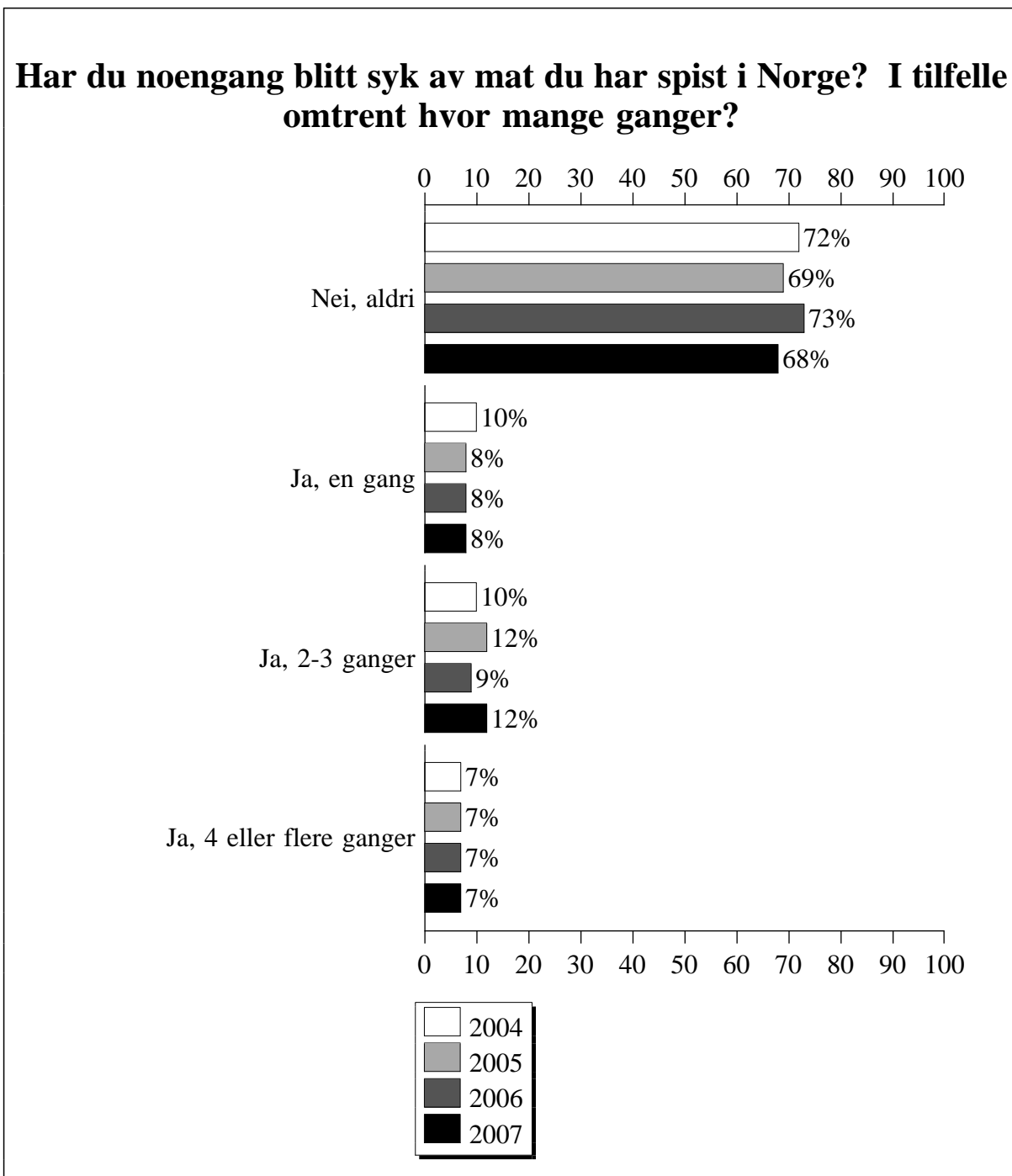
Noen undergrupper skiller seg ut med spesielt høy andel som er uenige. Det er de moderne idealister (33%) og SV-velgere (28%).

HAR MAN BLITT SYK AV MAT I NORGE? (Tabell 27)

Det siste spørsmålet i undersøkelsen tok sikte på å kartlegge hvor stort problem sykdomsfremkallende mat er i Norge. Når vi spør om man har blitt syk av mat som er spist i Norge, vil vi trolig bare fange opp kortsiktige sykdomsreaksjoner, og neppe langsiktige som evnt. kreft eller andre sykdommer som har sammenheng med forbruk over lang tid.

I diagrammet nedenfor ser vi at 27% av befolkningen bekrefter at de har blitt syke av mat som er spist i Norge. Svarene viser at det siden i fjor kan være en svak oppgang i andelen

som har blitt syke, men det er ikke hverken betydelige eller systematiske endringer over tid, slik at det kan være tilfeldige variasjoner vi måler.

Det ser ut til at menn (31%) i større grad enn kvinner (25%) har opplevd å bli syke. Dette kan ha sammenheng med menns mer hedonistiske livsførsel enn kvinners, og at menns kunnskaper om mat er dårligere enn kvinners. Folk som bor i Oslo (33%) har også i større grad opplevd å bli syke av maten, noe som kan ha sammenheng med Oslo-folks tilgang til mer varierte matleverandører enn i andre deler av landet. Vi tenker da på såvel serveringssteder som matvarebutikker av mer eksotiske typer, der det ikke alltid er like lett å spore matens opprinnelse.

TABELLER

Feilmarginer ved rent lotterisk utvalg

Antall observasjoner	Prosentresultat							
	5/95	10/90	15/85	20/80	25/75	30/70	40/60	50/50
25	8.6	12.0	14.2	16.0	17.4	18.3	19.6	20.0
50	6.2	8.5	10.1	11.3	12.2	13.0	13.9	14.1
75	5.0	6.9	8.2	9.2	10.0	10.6	11.3	11.5
100	4.4	6.0	7.1	8.0	8.7	9.2	9.8	10.0
150	3.6	4.9	5.8	6.5	7.1	7.5	8.0	8.2
200	3.1	4.2	5.0	5.7	6.1	6.5	6.9	7.1
250	2.8	3.8	4.5	5.1	5.5	5.8	6.2	6.3
300	2.5	3.5	4.1	4.6	5.0	5.3	5.7	5.8
400	2.2	3.0	3.6	4.0	4.3	4.6	4.9	5.0
500	1.9	2.7	3.2	3.6	3.9	4.1	4.4	4.5
600	1.8	2.5	2.9	3.3	3.5	3.7	4.0	4.1
700	1.6	2.3	2.7	3.0	3.3	3.5	3.7	3.8
800	1.5	2.1	2.5	2.8	3.1	3.2	3.5	3.5
900	1.5	2.0	2.4	2.7	2.9	3.1	3.3	3.3
1000	1.4	1.9	2.3	2.5	2.7	2.9	3.1	3.2
1200	1.3	1.7	2.1	2.3	2.5	2.6	2.8	2.9
1400	1.2	1.6	1.9	2.1	2.3	2.4	2.6	2.7
1600	1.1	1.5	1.8	2.0	2.2	2.3	2.4	2.5
2000	1.0	1.3	1.6	1.8	1.9	2.0	2.2	2.2
3000	0.8	1.1	1.3	1.5	1.6	1.7	1.8	1.8

Prosentresultatet pluss/minus feilmarginen i tabellen angir et intervall som med 95% sannsynlighet inneholder det sanne resultat.